

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
Спасибо, что скачали книгу в бесплатной электронной библиотеке
<http://bulgakovmikhail.ru/> Приятного чтения!

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков

I

Уууууху-хууу! О, погледнете ме, загивам! Виелицата ми отслужва опелото в тунела за вътрешния двор и аз вия заедно с нея. Отидох си, за едната хубост си отидох. Онзи мръсник с кирливото кепе, готвачът от стола за нормално хранене на служителите от Централния съвет за народно стопанство ме лисна с вряла вода и ми ощави левия хълбок. Какъв гад! А на всичко отгоре се пише пролетарий! Господи боже мой, колко ме боли! Чак с кокалиците си усетих врялата вода. Сега вия, ама от виене полза няма!

Какво толкоз съм му направил? Нима ще подям Съвета за народно стопанство, ако се поровя в боклука?! Свидлива твар! Погледнете му някой път мутрата! Широка е като тепсия. Простак! Това са хората! По пладне ме нагости кирливото кепе свряла вода, а вече започва да се мръква, сигурно приближава четири подир обед, защото здравата се размириша на лук откъм Пречистенската пожарна команда. Както цял свят знае – на вечеря пожарникарите ядат каша. Но яденето им не струва, то е нещо като гъбите. Едни познати кучета от Пречистенка впрочем бяха ми казвали, че на Неглинная в ресторант „Бар“ плюскат дежурното меню – гъби със сос пикант, по три рубли и седемдесет копейки порцията. Въпрос на вкус – аз, като ям гъби, все едно, че ближа галаш... Уууу...

Хълбокът ме боли непоносимо и съвсем ясно виждам завършека на моята кариера. Утре ще ми излязат рани и искам някой да ми каже с какво ще ги лекувам. Лятно време можеш да се скриеш в парка Соколники, там има една специална, много хубава трева, а освен туй се наяждаш безплатно със саламени обелки – гражданите хвърлят омазнена хартия, ближеш колкото ти душа иска. И ако не се намери някоя грозотия, която да запее наред поляната на лунна светлина „Мила Аида“, ама тъй, че чак да ти се стъжни животът, би било прекрасно. А сега къде да ида? Вас не са ли ви ритали по задника с ботуши? Ритали са ви. С тухла замервали ли са ви? Сигурно достатъчно много пъти. Всичко съм препатил, примирил съм се със съдбата си и ако сега се жалвам, то е само поради физическата болка и студа, защото духът ми още не е угаснал... Държелив е кучешкият дух!

Но тялото ми е бито и пребито, хубавичко се нагавриха хората с него. Най-лошото е, че когато ме лисна онзи с врялата вода, козината ми започна да окапва, и излиза, че за левия си хълбок нямам никаква защита. Като нищо мога да пипна пневмония, а пипна ли я, граждани, ще пукна от глад. С пневмония е редно да се лежи в някой официален вход под стълбището, а кой вместо мен, болния бекярин, ще търчи по боклукчийските кофи да търси нещо за хапване? Ако ми настине белият дроб, ще се повлека по корем, ще изнеможея и всеки ще може да ме претрепе, и метачите ще ме хванат за краката и ще ме хвърлят в каруцата.

Измежду всички пролетарии метачите са най-големите гадници. Долни отрепки. Готвачи има всякакви. Да речем, влас, бог да го прости, от Пречистенка, на колцина е спасил живота. Защото, като си болен, най-важното е да се наядеш хубавичко, а тоя влас, разправят старите кучета, някой път запокитвал кокал, а по него четвърт кило месо. Дано да му е отишла душата в рая, защото е бил истинска личност, готвач на самия граф Толстой, а не от Съвета за нормално хранене. Какви ги вършат в това Нормално хранене, кучешкият ми ум не го побира. Мръсниците варят чорба от вмирисано осолено месо, а ония, клетниците, хич нищо не подозират. Грбят, плюскат, лочат.

Някоя машинописчица получава по. IX категория четирийсет и пет рубли; е, вярно, от време на време нейният любовник ѝ подарява копринени чорапи. Ама колко гаври ѝ се налага да изтърпи заради тия чорапи. Щото той не признава обикновените пози, ами я подлага на френска любов. Мръсници са тия французи, между нас казано. Нищо, че плюскат богато и все с червено вино. Да... Ще му идва на крака машинописчицата, щото с четирийсет и пет рубли заплата в „Бар“ не можеш да влезеш! На нея за кино не ѝ стигат, а за жените киното е едничката утеха в живота. Трепери, мръщи се, ама лапа. Само като си помислиш: четирийсет копейки за първо и второ, а те – и първото, и второто заедно – не струват дори петнайсет копейки, защото останалите двайсет и пет копейки ги е задигнал домакинът. А от такова хранене ли има нужда тя? Върхът на левия ѝ бял дроб не е наред и е хванала женска болест на френска почва, в нейната служба са ѝ взели удръжки, в

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
стола са я нахранили с вмирисано месо, ето я, ето я... Припка през тунела с чорапите от любовника ѝ. Краката ѝ премръзнали, на стомаха ѝ духа, защото козината ѝ е горе-долу като моята, а ходи с тънки кюлотки, едно дантелено нищо и половина, за кеф на любовника си. Само ако посмее да обуе фланелени, она ще викне: „Хич не си изящна! На мен моята Матрьона ми е дошла до гуша, не мога да ѝ гледам фланелените кюлоти, искам да ми е хубаво. Сега съм председател и каквото открадна – всичкото отива за женско тяло, за шоколади и шампанско. Щото на младини достатъчно съм се нагладувал, стига ми толкоз, а задгробният живот не съществува.“

Жал ми е, жал ми е за нея! Ама за мене си ми е още по жал! Не го казвам от егоизъм, о не, а защото наистина не сме при равни условия. На ней барем в къщи ѝ е топло, а на мен... Къде да ида? Уууу...

– Къчи, къчи, къчи! Буби, ей, Буби... Защо скимтиш, горкичкото, кой ти е направил нещо лошо? Ух...

Тая вещица, сухата виелица, дрънна портата и зашлеви госпожичката по бузата като е метла. Подпретна ѝ поличката до колената, та се видяха кремавите чорапи и една тясна ивичка от зле изпраното ѝ дантелено бельо, заглуши думите и затрупа кучето със сняг.

Божичко... Какво лошо време... Ух...

И стомах ме боли. Това е от осоленото месо. Докога ли има да се мъча?

Госпожичката приведе глава и се втурна в атака. Щурмува портата, а на улицата вихрушката започна да я върти и развява, после я усука като снежен винт и тя се изгуби.

А кучето остана в тунела към вътрешния двор и, страдайки от попарения си хълбок, се притисна до студената масивна стена, задъха се и твърдо реши, че няма да мръдне от това място, тук ще си умре, в тунела. Отчаянието го събори. Толкова криво и мъчно му стана, такава самота и страх го налегнаха, че от очите му взеха да излизат като пъпчици ситни кучешки сълзи, които веднага изсъхваха. От пострадалия му хълбок бяха щръкнали степани замръзнали валма, а между тях прозираха зловещите петна на обгарянето. Колко загубени, тъпи и жестоки са готвачите! „Буби“ го нарече тя... Какъв ти Буби, дявол да го вземе?! Буби значи заоблен, охранен, глупав, плюска овесена каша, има знатни родители, а той е рошав, дългнест и наръфан, дрипа, бездомно куче. Впрочем от добри чувства го каза момичето.

Вратата на яркоосветения магазин на отсрещната страна на улицата тракна и оттам излезе един гражданин. Именно гражданин, а не другар, и дори, ако искаме да сме съвсем точни – господин. Щом тръгна насам, стана съвсем ясно – господин е. Да не мислите, че палтото ме е подлъгало?! Глупости! С палта сега и доста пролетарии ходят. Вярно, че яките им не са същински, излишно е да го казваме, но все пак отдалеч можеш да сбъркаш.

Виж, по очите няма начин да сбъркаш – нито отблизо, нито отдалеч. О, очите са нещо значително. Като барометър са. Веднага проличава кой е коравосърдечен, кой за едното нищо може да те ритне по ребрата, а кой се плаши и от сянката си. Тия подлоги най обичам да ги ръфам за глезена. Щом те е страх, значи си го заслужаваш. Ррр... бау, бау... баууу...

Господинът уверено прекоси улицата, обгърнат от вихрушката, и се запъти към тунела за вътрешния двор. Да, на тоя всичко му личи. Тоя вмирисано осолено месо не кусва. А дори и да му го сервират някъде, голям скандал ще вдигне, ще пише до вестника: „На мен, Филип Филипович, искаха да ми пробутат...“

Все повече се приближава... Тоя яде обилно и не краде, тоя няма да ме ритне, него от нищо не го е страх, а не го е страх, защото вечно е сит. Той е по умствения труд, господин с културна островърха брадичка и посивели мустаци, пухкави като на френски рицар, но по виелицата от него се разнася гадна миризма – на болница. И на пура.

Какъв дявол, пита се, е търсил в кооперацията на ЦКС? Съвсем се приближи... какво търси?... Ууууууууу... Какво може да е купувал в това загубено дюкянче, не му ли

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru стигат деликатесните магазини по Охотни ряд? Какво е това? Салам?! Господине! Ако бяхте видели от какво правят тоя салам, щяхте да избикаляте магазина. Дайте го на мен.

Кучето събра остатъка от силите си и обезумяло запълзя от тунела към тротоара. Виелицата загърмя като с пушка над главата му, развя грамадните букви на платнения плакат. „Възможно ли е подмладяването?“

То се знае, че е възможно. Миризмата ме подмлади, накара ме да отлепя корем от плочника, застыга с парливи вълни празния ми от две денонощия стомах – тая миризма, която надви болничната, райската миризма на салам с чесън и чер пипер. Усещам, знам, саламът е в десния джоб на шубата му. Той е над мен! О, властелине мой! Погледни ме! Аз умирам! Робска ми е душичката! На всичко съм, готов!

Кучето запълзя по корем като змия, ронейки сълзи. Погледнете как ме разкраси готвачът. Ама знам, че за нищо на света няма да ми дадете. Ох, много добре познавам богатите. А всъщност за какво ви е той на вас? За какво ви е скапан кон? Отрова такава само Мосселпром продава! [1 – Тук се пародира рекламният стих на Вл. Маяковски „Нигде кроме, как в Моссельпроме“. – Б.пр.] А вие днес сте закусували, вие сте величина от световно значение благодарение на мъжките полови жлези. Уууу... Какви работи стават по света! Още не ми се мре, грехота е да си отида млад и зелен. Ще взема да му близна ръката – нищо друго не ми остава.

Загадъчният господин се наведе над кучето, блесна със златните рамки около очите си и измъкна от джоба си бял продълговат пакет. Без да си сваля кафявите ръкавици, разви хартията, която вихрушката тутакси грабна, и отчупи парче от салама, именуван „Специален краковски“. И даде това парче на кучето. О, безкористна личност. Уууу...

– Фиу, фиу – подсвирна господинът и добави с извънредно строг глас: – Вземи, Буби! Буби!

Пак Буби! Хубаво име ми измислихте! А бе викайте ми както си щете. Заради тази ваша изключителна постъпка.

Кучето мигновено разкъса червото, захапа с хлипане краковския и го изплюска на бърза ръка. При това до сълзи се задави със салам и сняг, насмалко не нагълта и канапчето. Пак ще ви близна ръката. Целувам ви панталона, благодетелю мой.

– Засега ти стига толкова... – Господинът говореше отсечено, сякаш командуваше. Той се наведе над Буби, погледна го изпитателно в очите и неочаквано прокара интимно ръката си с ръкавица по корема на кучето.

– Аха – многозначително каза той, – гердан нямаш, това е идеално – тъкмо ти ми трябваш. Тръгвай след мен. – Той щракна два-три пъти с пръсти. – Фиу, фиу!

След вас съм готов и накрай света да ида! Ако щете, ритайте ме с касторените си шушони, думичка няма да ви кажа.

По цялата Пречистенка светеха уличните лампи. Хълбокът го болеше непоносимо, но Буби от време на време забравяше за него, погълнат от едничката мисъл – как да не загуби в навалицата дивното видение, с шубата и да му изрази по някакъв начин любовта и предаността си. И по Пречистенка, докато стигнат до Обуховата уличка, я изрази шест-седем пъти. Целуна му шусона на пресечката с Мъртва уличка и проправяйки му път, така уплаши с дивия си вой една дама, че тя седна на бордюра.

На два-три пъти прискимтя, за да поддържа жалостта към себе си.

Някакъв долен безстопанствен котарак, имитация на сибирски, се измъкна иззад водосточната тръба и въпреки виелицата надуши краковския. На Буби му причерня пред очите при мисълта, че богатият чудак, който събира ранени кучета от улицата, като нищо може да вземе със себе си и този разбойник, и ще се наложи да делят с него мосселпромовските изделия. Затуй така изтрака със зъби срещу котарака, че той с фъцене, приличащо на съскането на пробит маркуч, се изкатери по улука чак до втория етаж... Ъррр-бау! Що Мосселпром се иска, за да нахраниш всички дрипльовци, дето миткат по Пречистенка.

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
Господинът оцени неговата преданост и досами пожарната команда, под прозореца, от който се чуваше приятно гъргорене на валдохорна, възнагради кучето с едно по-малко парче, някъде към двайсетина грама.

Ама че чудат човек! Седнал да ме подмамва. Не се тревожете, и бездруго няма да ви избягам. Ще вървя след вас, където заповядате.

– Фиу, фиу, фиу! Насам!

По Обуховата ли? Ама моля ви се! Много добре ни е известна тази уличка.

– Фиу, фиу!

Насам ли? С удово... А, не, да прощавате. Не, тук има портиер. А те са най-голямата напаст на тоя свят. Съвсем омразна порода. По-гадни са и от котараците. Желатин със златни, ширити.

– Не бой се де, идвай.

– Здраве желая, Филип Филипович!

– Здравей, Фьодор!

Туй се казва личност! Божичко, с кого ме е срещнала кучешката ми съдбина! Какво ли ще е това лице, което може да вкарва улични кучета в сграда на жилищна задруга? Погледнете, тоя мръсник не гъкна. Не шавна. Вярно, че е навъсен, но – общо взето – е равнодушен под околошката със златни ширити. Сякаш това си е в реда на нещата. Уважава господина, яко го уважава! А пък аз съм е него и подир него. Какво, стиска ли ти да ме пипнеш? Таратанци. Дали да не ти захапя пролетарския мазолест крак? За всички гаври, дето съм ги изтърпял от вашето брата. Като бях паленце, малко ли пъти сте ме удряли по муцуната с метлата, а?

– Ела, ела.

Разбираме, разбираме, хич не се тревожете. Все подир вас ще вървим. Само ни показвайте пътя, а аз няма да изостана независимо от клетия ми хълбок.

От стълбището надолу:

– Писма за мен няма ли, Фьодор?

От долния край на стълбището, почтително:

– Съвсем не, Филип Филипович (интимно, много тихо, подир изкачващия се квартирант), а в апартамент номер три настаниха жилдругари.

Важният кучешки благодетел рязко се обърна на стъпалото, провеси се над парапета и попита ужасен:

– Тъй ли?

Очите му се закръглиха, а мустаците му щръкнаха. Портиерът долу навири глава, допря длани до устните си и потвърди:

– Тъй вярно, цели четири броя.

– Божичко, представям си какво ще стане сега с апартамента. И как ви се сториха те?

– Ами нищо особено.

– А Фьодор Павлович?

– Отиде да търси тухли. Ще вдигат стени.

– Туй на нищо не прилича.

– Във всички апартаменти ще настаняват, Филип Филипович, освен във вашия. Сега

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
имаше събрание, направиха нова задруга. А предишните ги изритват!

– Какви страхотии стават. Леле мале... Фиу, фиу...

Ида, настигам ви. Както виждате, хълбокът ми се обажда. Ще разрешите ли да ви близна шушончето?

Ширитите на портiera се скриха долу. На мраморната площадка лъхна топло от радиатора, още един завой – и ето го първия етаж.

II

Да се учиш на четмо, е съвсем излишно, когато месото и бездруго си мирише от цял километър. Въпреки това (ако живеете в Москва и имате поне малко ум в главата) по неволя ще се огромотите, и то без каквито и да било курсове. От четирийсетте хиляди московски кучета ще се намери най-много един пълен идиот, който не умеє да стъкми от букви думата „салам“.

Буби беше започнал да се учи по цветовете.

Тъкмо когато бе навършил четири месеца, из цяла Москва окачиха зелено-сини табели е надпис МСПО[2 – МСПО – Московски съюз на потребителните дружества; – Б.пр.] – месарница. Повтаряме, всичко това е излишно, защото месото се усеца по миризмата. И веднъж стана грешка – подлъган от отровносинкавия цвят, Буби, чието обоняние бе заглушено от бензиновата миризма на един автомобил, се завря вместо в месарница в магазина за електропринадлежности на братя Голубизнер на улица Месарска. Там при братята кучето опита изолиран кабел, а той е по-лош и от файтонджийския камшик. Тъкмо този бележит момент трябва да се смята за начало на образованието на Буби. Вече на тротоара, веднага след инцидента, Буби започна да осъзнава, че „син“ невинаги означава „месарски“, и подвил от парливата болка опашка между задните си лапи, си спомни със скимтене, че над всички месарници първа отляво се намира една златна или рижава разкекерчена буква, приличаща на шейна.

След това той започна да напредва още по-бързо: „А“–то го научи в Главриба на ъгъла на Моховая, а след него „Б“–то (по-сгодно му беше да притичва откъм опашката на думата „Риба“, защото в началото ѝ стоеше милиционер).

Глазираните плочки, които облицоваха ъгловите места в Москва, винаги неизбежно означаваха „Сирена“, черният самоварен кран, възглавяващ думата, означаваше бившия собственик Чичкин, а вътре имаше камари холандско сирене с червена обвивка, люти продавачи, които мразеха кучетата, стърготини по пода и отвратителен, вонящ рокфор.

Ако свиреха на хармоника, което беше за предпочитане пред „Мила Аида“, и миришеше на кренвирши, разкривените букви по белите плакати извънредно удобно се подреждаха в думата „неприли...“, което значеше „Неприлични изрази и бакшиши тук не вървят“. Тук от време на време ставаха жестоки сбивания, удряха хората с юмруци по мутрата, в редки случаи наистина, а кучетата постоянно – със салфетки или с ботуши.

Ако на витрините висяха попростояли бутове шунка и имаше наредени мандарини... гау-гау... га... гастроном. Ако се виждаха тъмни бутилки с неприятна течност... Въ-и-ви-нъ-а-на – Вина... На бившите братя Елисеєви.

Непознатият господин, който беше довял кучето до вратата на разкошния си апартамент на първия етаж, позвъни, а кучето веднага вдигна очи към лъскавата черна табелка със златни букви, закачена от едната страна на широката, остъклена с грапово и розово стъкло врата. Първите три букви то позна веднага „Пъ-ръ-о – Про“. Но след тях се кипреше едно дебело, издуто от двете страни грозотилище, което кой знае какво ли означаваше. „Да не би да е пролетарий? – смая се Буби... – Не може да бъде.“ Навири нос, още веднъж хубавичко подуши шубата и уверено си рече: „Не, хич не ми мирише на пролетарий. Учена дума ще да е, а какво значи – един господ знае.“

Зад розовото стъкло пламна неочаквана и радостна светлина, поради което черната

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
табелка окончателно потъмня. Вратата се отвори съвсем безшумно и една млада
красива жена с бяла престилчица и дантелено боне изникна пред кучето и господаря
му. Първият от двамата бе облъхнат от божествена топлина и полата на хубавицата
му замириса на момина сълза.

„Бравос, тук няма грешка“ – помисли си кучето.

– Заповядайте, господин Буби – иронично го покани господарят и кучето
благоговейно заповяда, въртейки опашка.

Безброй предмети задръстваха богатското антре. Веднага му се наби в очи
огледалото чак до пода, което незабавно отрази един втори проскубан и закъсал
Буби, едни страшни еленови рога някъде много нависоко – безброй шуби и галоши и
опаловото лале с електрика под тавана.

– Къде намерихте тоя помяр, Филип Филипович? – усмихнато попита жената, докато
помагаше при събличането на тежката шуба, подплатена със сребърни лисици на
синкави искри. – Божичко! Ама че е шугав!

– Глупости приказваш. Отде-накъде ще е шугав? – строго и отсечено попита
господинът.

След като си съблече шубата, той остана по черен костюм от английски плат и на
корема му радостно и сдържано засвятка златен ланеца.

– Кротувай... недей се въртя...; фиу... не се върти бе, глупчо. Хм!... Това не е шута...
трай бе, проклетнико! Хм! Аа. Това е изгаряне. Кой мръсник те е лиснал с вряла
вода? А? Кротувай де!...

„Готвачът, проклетият готвач!“ – промълви с тъжните си очи кучето и изквича
тихичко.

– Зина – изкомандува господинът, – веднага го заведете в манипулационната, а на
мен ми дайте престилка.

Жената подсвирна, пощрака с пръсти и кучето след кратко колебание я последва.
Двамата се озоваха в тесен, зле осветен коридор, отминаха една лакирана врата,
стигнаха до края му, след това свиха наляво и се намериха в тъмна стаичка, която
мигновено не се хареса на кучето заради зловещата ѝ миризма. Тъмнината щракна и
се превърна в ослепителен ден, при което отвсякъде засвятка, засия и заблестя.

„А, да ги нямаме тия – мислено изви кучето, – да прощавате, но няма да се дам!
Ясно ми е! О, да ги вземат дяволите заедно с техния салам. Подмамили са ме в
кучешка лечебница. Сега ще ме накарат да лоча рициново и ще ми окълцат целия
хълбок с ножица, а мен и без туй адски ме боли.“

– А, да ги нямаме тия, къде?! – развика се оная, която се казваше Зина.

Кучето се изскубна, напрегна се и неочаквано блъсна вратата със здравия си
хълбок, ама така, че в целия апартамент се чу пращане. После отхвъркна назад,
завъртя се на едно място като пумпал под камшик, при което катурна на пода
бялата кофа и от нея се разхвърчаха късове памук. По време на въртенето около
него се мяркаха стените с наредените покрай тях шкафове с лъскави инструменти,
заподскачаха бялата престилка и разкривеното женско лице.

– Къде хукна, проклетнико рунтав?... – отчаяно се развика Зина. – Побъркано куче.

„Къде ли им е стълбището към двора?“ напрегнато си мислеше кучето. То се засили
и се метна като топка към едно стъкло с надеждата, че това ще е втора врата.
Облак от стъклени парчетии изхвъркна с трясък навън, изскочи тумбеста стъкленница
с рижава гадост, която мигновено заля целия под и се развоня. Истинската врата
се отвори широко.

– Стой, говедо – викна господинът, подскачайки е навлечената на едната му ръка
престилка, и се вкопчи в краката на кучето. – Зина, хвани тоя проклетник за
врата.

– Бо... Божичко, ама че пес!

Вратата се отвори още по-широко и нахълта още една личност от мъжки пол с престилка. Тъпчейки натрошеното стъкло, тя се втурна не към кучето, а към шкафа, отвори го и цялата стая се запълни със сладка и предизвикваща гадене миризма. След това личността притисна кучето отгоре с корема си, при което то стръвно я ръфна над връзките на обувката. Личността изохка, но не се смути. Предизвикващата гадене течност накара дъха на кучето да секне, зави му се свят, после краката му омекнаха и то се плъсна на една страна. „Много съм ви благодарен, свършено е е мен – мечтателно си помисли то, докато падаше право върху острите стъкла. – Сбогом, Москва! Няма да видя вече нито Чичкин, нито пролетариите, нито краковския салам. Отивам в рая заради кучешкото си безкрайно търпение Братя, джелати, какво съм ви направил?“

И то окончателно се тръшна на една страна и издъхна.

Когато възкръсна, леко му се виеше свят и едва-едва му се гадеше; хълбока му все едно, че го нямаше, хълбокът му сладко кротуваше. Кучето отвори едното си око и видя с крайчеца му, че е яко бинтовано през двата хълбока и корема. „Все пак са ме прекарали кучите синове – мъгляво си помисли то, – но сърчно, трябва да им се признае.“

– „От Севиля до Гренада... щом отиде си денят“ – запя над него разсеян и фалшив глас.

Кучето се зачуди, съвсем отвори и двете си очи и видя на две крачки от себе си мъжки крак върху бяло столче. Крачолът и наполеонките му бяха запретнати и голият жълт глезен беше оплескан със засъхнала кръв и йод.

„Света Дево Марийо! – помисли си кучето. – Излиза, че него съм ръфнал, тая аз я свърших. Голям пердах ще ям!“

– „С-се раздават серенади, остри мечове звънтят!“ Ти защо ухапа доктора бе, скитнико, а? А? Защо счупи стъклото? А?

– Ууу... – жално заскимтя кучето.

– Добре де, щом си се свестил, кротувай, глупако.

– Как сте могли, Филип Филипович, да подмамите такова нервнo куче? – попита приятен мъжки глас и ватираната наполеонка се смъкна надолу. Размириса се на тютюн и в шкафа задрънчаха стъкленици.

– С милувка. Това е единственият начин, възможен при контактуване с живо същество. Посредством терор нищо няма да постигнете с животно, на което и стъпало на развитието да се намира то. Твърдял съм това и продължавам да го твърдя. Те напразно си мислят, че терорът ще им помогне. Не, няма да им помогне, какъвто и да бъде той: бял, червен или дори кафяв. Терорът напълно парализира нервната система. Зина, купил съм на тоя тарикат краковски салам за рублиа и четирийсет копейки. Имай добрината да го нахраниш, когато престане да му се повдига.

Запращяха измитаните стъкла и един женски глас подхвърли кокетно:

– Краковски! Божичко, трябвало е да му купите обрезки за двайсет копейки в някоя месарница. Краковския по-добре аз да го изям.

– Само се опитай! Щяла да го изяде! Това е отрова за човешкия стомах. Голямо момиче, а като бебе си пъха в устата какви ли не гадости. Да не си посмяла! Предупреждавам те: нито аз, нито доктор Борментал няма да те погледнем, когато почнеш да се превиваш от стомах. „Всеки, който се опита с друга тебе да сравни...“

В това време из целия апартамент се посипаха меки ситни звънчета, а откъм антрето се зачуха гласове. Звънеше телефонът. Зина изчезна.

Филип Филипович хвърли угарката си в кофата, закопча си престилката, засука пред огледалцето на стената пухкавите си мустаци и подсвирна на кучето:

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru

– Фиу, фиу! Няма страшно, няма страшно. Отиваме да приемаме пациенти.

Кучето се надигна на несигурните си крака, олюля се и затрепери, но бързо се съвзе и тръгна подир развяващия се пеш на Филип Филипович. То отново прекоси тесния коридор, но сега видя, че той е ярко осветен отгоре с крушка. А когато се отвори лакираната врата, влезе с Филип Филипович в кабинета и той зашемети кучето с подредбата си. Преди всичко целият пламтеше от светлина: грееше под гипсовия таван, грееше на бюрото, грееше на стената, в стъклата на шкафовете. Светлината заливаше безброй предмети, от които най-занимателен се оказа гигантският бухал, кацнал на стената на един клон.

– Легни! – заповяда му Филип Филипович.

Отсрещната резбована врата се отвори, влезе оня, ръфнатият, който сега, на ярката светлина, се оказа много красив, млад, с остра брадичка, подаде един лист и рече:

– Предишният...

Веднага след това изчезна, а Филип Филипович отметна пешовете на престилката си, седна на грамадното бюро и веднага стана необикновено важен и представителен.

„Не, това не е лечебница, някъде другаде съм попаднал – объркано си помисли кучето и се отпусна върху климената шарка до тежкото кожено канапе, – а на тоя бухал ще му видя сметката...“

Вратата се отвори меко и влезе някакъв човек, който дотам смая кучето, че то изляя, но много плахо.

– Млък! Ба-ба, човек не може да ви познае, драги.

Влезлият се поклони на Филип Филипович много почитателно и смутено.

– Хи-хи! Вие сте магьосник и чародеец, професоре – сконфузено изрече той.

– Събуйте си панталона, драги! – изкомандува Филип Филипович и стана.

„Господи Исусе Христе – помисли си кучето, – ама че е хубавец!“

По главата на „хубавеца“ растеше абсолютно зелена коса, а на тила му тя беше малко на рижав тютюнев цвят, по лицето му бяха плъзнали бръчки, но тенът му беше розов като на бебе, левият му крак не се сгъваше, налагаше му се да го тътри по килима, за сметка на това десният подскачаше като на дървен панаирджийски палячо. На ревера на великолепното му сако като око стърчеше скъпоценен камък.

От интерес на кучето чак престана да му се гади.

– Тяу, тяу! – тихичко изджафка кучето.

– Млък! Как сте със съня, драги?

– Хе-хе! Сами ли сме, професоре? Това е неописуемо – притеснено започна посетителят. – Парол д’оньор: от двайсет и пет години насам нищо подобно. – Субектът се хвана за копчето на панталона. – Ще ми повярвате ли, професоре, всяка нощ ми се присънват голи момичета на стада. Напълно съм очарован. Вие сте магьосник.

– Хм – угрижено изхъмка Филип Филипович, заглеждайки се в зениците на госта.

Той най-сетне се справи с копчетата и събу раирания си панталон. Под него се оказаха невиджани наполеонки. Те бяха кремави на цвят с извезани по тях черни котки и миришеха на парфюм.

Кучето не издържа котките и изляя така, че субектът подскочи.

– Ау!

– Ще те напердаша! Не бойте се, то не хапе.

„Аз ли не хапя?!“ – учуди се кучето.

От джоба на панталона си влезлият изтърва малко пликче, на което беше изобразена красавица с дълга коса. Субектът се втурна, вдигна го и целият се изчерви.

– Обаче внимавайте – предупреждаващо и мрачно каза Филип Филипович, заканвайки се с пръст, – все пак гледайте да не злоупотребявате!

– Аз не зло... – смутено замънка субектът и продължи да се съблича – аз, драги професоре, само във вид на експеримент.

– Е, и какви са резултатите? – строго попита Филип Филипович.

Субектът замахна с ръка в екстаз.

– От двайсет и пет години насам, професоре, кълна ви се, нищо подобно. За последен път в Париж на Рю дьо ла пе.

– А защо сте позеленели?

Лицето на пришълеца се стъжни.

– Да им се не види и козметичната промишленост! Не можете да си представите, професоре, какво са ми пробутали тия некадърници вместо боя. Погледнете ме само – мънкаше субектът и търсеше с очи огледало. – Заслужават да им смачка муцуните човек! – свирепо добави той. – Какво да правя сега, професоре? – с хленчещ глас попита той.

– Хм, обръснете си главата.

– Професоре – жално възкликна посетителят, – ама нали пак бяла коса ще ми поникне?! Освен туй няма как да се покажа в службата си, и бездруго трети ден не ходя на работа. Ех, професоре, ако можехте да откриете и начин за подмладяване на косата!

– Не всичко наведнъж, не всичко наведнъж, драги – мърмореше Филип Филипович.

Приведен, той изследваше със светнали очи корема на пациента.

– Ами да, всичко е наред! Аз дори, право да си кажа, не съм очаквал такъв резултат. „Много кръв и много песни.“ Обличайте се, миличък.

– „На любимата чудесна!...“ – взе да му приглася с дрънчащ като тиган глас пациентът и започна да се облича. След като си оправи тоалета, той, подскачайки и разпространявайки миризма на парфюм, брои на Филип Филипович пачка банкноти и нежно му застиска и двете ръце.

– Две седмици можете да не идвате – каза Филип Филипович, – но все пак ще ви помоля да бъдете предпазлив.

– Професоре – възкликна в екстаз гласът иззад вратата, – бъдете съвсем спокоен. – Изкиска се сладко и изчезна.

Рязък звън прехвърча през коридора, лакираната врата се отвори, влезе ръфнатият, връчи на Филип Филипович едно листче и каза:

– Годиците са посочени неправилно. Вероятно е на 54–55. Сърдечните тонове са възглухи.

Той изчезна и бе сменен от шумоляща дама с предизвикателно накривена шапка и със святакаща огърлица на жилестата, спуздрена шия. Под очите ѝ имаше странни черни торбички, а бузите ѝ бяха с кукленски румен цвят. Тя много се вълнуваше.

– Госпожо, на колко сте години? – сурово я попита Филип Филипович.

Дамата се уплаши и чак пребледня под кората от козметика.

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru

– Професоре, кълна ви се, че ако знаехте каква драма преживявам...

– На колко години сте, госпожо? – още по-сурово попита Филип Филипович.

– Честна дума... е, на четирийсет и пет...

– Госпожо – възрази ѝ Филип Филипович, – чакат ме хора, недейте ми губи времето, ако обичате. Не сте само вие!

Гърдите на дамата бурно се заиздигаха.

– Само на вас като на научно светило. Но кълна ви се – това е такъв ужас...

– На колко сте години? – яростно и пискливо попита Филип Филипович и очилата му светнаха.

– На петдесет и една – отговори дамата, гърчейки се от страх.

– Събуйте си гащите, госпожо – облекчено рече Филип Филипович и ѝ посочи големия бял ешафод в ъгъла.

– Кълна ви се, професоре... – мъкнаше дамата, докато разкопчаваше с разтреперани ръце някакви копчета на колана си, – тоя Мориц... Ще ви призная като на изповед...

– „От Севиля до Гренада...“ – разсеяно запя Филип Филипович и натисна педала на умивалника. Зашуртя вода.

– Кълна се в бога – говореше дамата и по бузите ѝ през изкуствените петна избиха и живи, – знам, че това е последната ми страст. Но той е такъв негодник! О, професоре! Той е професионален картоиграч, това цяла Москва го знае. Не прощава на никоя гнъсна модистка. А е толкова дяволски млад. – Дамата мъкнаше и изхвърляше изпод шумолящите си поли едно смачкано дантелено кълбо.

Кучето съвсем се слиса и всичко в главата му тръгна с краката нагоре.

„А бе я вървете на бабината си – мъгляво си помисли кучето, отпусна глава върху лапите си и задряма от срам, – хич не се опитвам да разбера какви ги вършат тия – все едно няма да мога.“

Сепна се от някакво звънване и видя, че Филип Филипович изхвърля в легенчето едни лъскави тръбички.

Петнистата дама, притиснала ръце до гърдите си, гледаше Филип Филипович с надежда. Той важно се намръщи, седна на бюрото и започна да си записва нещо.

– На вас, госпожо, ще ви присадя яйчници от маймуна – обяви той и я погледна строго.

– Ах, професоре, нима от маймуна?

– Да – непреклонно отговори Филип Филипович.

– А кога ще ме оперирате? – пребледнявайки, попита дамата с отмалял глас.

– „От Севиля до Гренада...“ Хм... в понеделник. Ще постъпите в клиниката заранта. Моят асистент ще ви подготви.

– Ах, не искам в клиниката. Не може ли у вас, професоре?

– Как да ви кажа, тук правя операции само в краен случай. Това ще ви струва много скъпо – петстотин рубли.

– Съгласна съм, професоре.

Пак рукна вода, люшна се шапката с пера, после се появи плешива като чиния глава и прегърна Филип Филипович. Кучето дремеше, вече не му се повдигаше, то се наслаждаваше на успокоения си хълбок и на топлото, дори позадряма и сколаса да види откъс от приятен сън: че е отскубнало цяло снопче пера от опашката на

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
бухала. После един развълнуван глас изджафка над главата му:

- Аз съм твърде известен в Москва професоре! Кажете ми какво да правя!
- Господа – възмутено викна Филип Филипович, – ама не бива така, трябва да се сдържате. На колко години е момичето?
- На четиринайсет, професоре... Разберете, че ако това се разчуе, аз съм загубен. Тия дни трябва да получа задгранична командировка.
- Но аз не съм юрист, миличък... Изчакайте две години и се оженете за нея.
- Женен съм, професоре.
- Ах, господа, господа!...

Вратата се отваряше, сменяха се лицата, дрънчеха инструментите в шкафа, Филип Филипович работеше неуморно.

„Гньсно апартаментче – помисли си кучето, – ама колко ми е хубаво! А за какъв ли дявол съм му изтрябвал аз? Нима ще ме остави да живея у него? Ама че чудак! Само пръста си да помръдне, с такова куче би могъл да се сдобие, че да ахнеш! Може пък да съм красив! Късметлия излязох! А тоя бухал е мръсник... Нахален е.“

Кучето се събуди окончателно късно вечерта, когато звънците престанаха и тъкмо в мига, когато вратата пропусна едни особени посетители. Те бяха четирима наведнъж. Всичките младежи и всичките облечени много скромно.

„Тия пък какво искат?“ – учудено си помисли кучето. Значително по-неприятно посрещна гостите Филип Филипович. Той стоеше до бюрото и ги гледаше като пълководец противника. Ноздрите на ястребовия му нос шаваха. Влезлите пристъпяха на килима.

- Идем при вас, професоре – заговори онзи от тях, над чиято глава се извисяваше на четвърт аршин копа от извънредно гъста, къдрава коса, – по следния въпрос...
- Вие, господа, грешите, като ходите без галоши в такова време – назидателно го прекъсна Филип Филипович. – Първо, ще настинете и, второ, ще ми окаляте килимите, а моите килими са персийски.

Оня с копата млъкна и четиримата зяпнаха смаяни Филип Филипович. Мълчанието трая няколко секунди и го прекъсна едва потрепването на пръстите на Филип Филипович по изрисуваното дървено блюдо на бюрото.

- Първо, не сме господа – изрече най-сетне най-младият от четиримата, прасковен на вид.
 - Първо – прекъсна го Филип Филипович, – мъж ли сте или жена?
- Четиримата пак млъкнаха и ченетата им увиснаха. Но този път пръв се съвзе онзи с копата.
- Каква е разликата, другарю? – горделиво попита той.
 - Жена съм – призна си прасковеният младеж с кожена куртка и целият се изчерви. След него, кой знае защо, пламна от червенина и един от влезлите, русокосият с войнишки калпак.
 - В такъв случай вие можете да си останете с каскет на главата, а вас, многоуважаеми господине, ще ви замоля да свалите калпака си – внушително каза Филип Филипович.
 - Не съм ви никакъв многоуважаем господин – рязко заяви русокосият, докато си сваляше войнишкия калпак.
 - Идем при вас... – пак започна чернокосият с копата.
 - Преди всичко кои сте вие?

- Ние сме новото домоуправление на нашата сграда – със съдържана ярост в гласа заговори чернокосият. – Аз съм Швондер, тя – Вяземска, той – другарят Пеструхин и Жаровкин. Та ние...
- Вас ли са настанили в апартамента на Фьодор Павлович Саблин?
- Нас – отговори Швондер.
- Божичко, отиде Калабуховата къща! – отчаяно възкликна Филип Филипович и плесна с ръце.
- Вие какво, професоре, присмивате ли ни се?
- До смях ли ми е?! Аз съм направо отчаян – извика Филип Филипович. – Какво ще стане сега с парното отопление?
- Вие се подигравате, професор Преображенски!
- По каква работа сте дошли при мен? Казвайте колкото може по-бързо, че отивам да обядвам.
- Ние, управата на дома – с омраза заговори Швондер, – идваме при вас след общото събрание на живущите в нашия дом, на което бе поставен въпросът за сгъстяването на апартаментите в сградата...
- Кой върху кого е бил поставен? – викна Филип Филипович. – Имайте добрината да излагате мислите си по-ясно.
- Поставен бе въпросът за сгъстяването.
- Достатъчно, разбрах. Известно ли ви е, че с постановление от 12-ти август тогоязният апартамент е освободен от каквито и да било сгъстявания и настанявания?
- Известно ни е – отговори Швондер, – но общото събрание, след като разгледа вашия въпрос, стигна до заключението, че, така или иначе, вие заемате прекомерна площ. Съвсем прекомерна. Сам живеете в седем стаи.
- Сам живея и работя в седем стаи – отговори Филип Филипович. – И бих желал да имам осма. Тя ми е необходима за библиотека.
- Четиримата онемяха.
- Осма! Ехеей! – обади се русокосият, лишен от калпака. – Хич не е зле!
- Това е неописуемо – възкликна младежът, който беше се оказал жена.
- Разполагам с приемна, отбележете – тя същевременно е и библиотека; с трапезария, с моя кабинет – станаха три, манипулационна – четири, операционна – пет, спалнята ми – шест, слугинска стая – седем. Общо взето, не ми стигат. Но впрочем това не е важно. Апартаментът ми е освободен и няма какво повече да си приказваме. Може ли да ида да обядвам?
- Извинявам се – каза четвъртият, който приличаше на корав бръмбар.
- Извинявам се – прекъсна го Швондер, – дошли сме да поговорим тъкмо по повод на трапезарията и манипулационната. Общото събрание ви моли доброволно, проявявайки дисциплина, да се откажете от трапезарията. Никой в Москва няма трапезарии.
- Дори Айседора Дънкан! – звънливо се провикна жената.
- На Филип Филипович му стана нещо, вследствие на което неговото лице поморавя нежно, и той, без да произнесе нито дума, нито звук, зачака да види какво ще стане по-нататък.
- Както и от манипулационната – продължи Швондер, – манипулационната прекрасно може да се слее с кабинета.

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru

– Аха – промълви Филип Филипович с Някакъв странен глас, – а къде ще трябва да се храня?

– В спалнята – отговориха му в един глас и четиримата.

Моравината на Филип Филипович взе да придобива сивкав нюанс.

– В спалнята ще се храня – заговори той с леко заглъхнал глас, в манипулационната ще чета, в приемната ще се обличам, ще оперирам в слугинската стая, а в трапезарията ще преглеждам пациентите си. Твърде възможно е Айседора Дънкан да постъпва тъкмо така. Може би тя обядва в кабинета си, а реже зайците в банята. Може би. Но аз не съм Айседора Дънкан! – неочаквано изрева той и моравината му стана жълта. – Аз ще обядвам в трапезарията, а ще оперирам в операционната! Кажете това на общото събрание и ви моля най-покорно: вървете да си гледате работата, а на мен ми предоставете да се нахраня там, където се хранят всички нормални хора, тоест в трапезарията, а не във вестибюла, нито в детската стая.

– Тогава, професоре – каза развълнуван Швондер, – предвид упоритото ви противодействие ние ще подадем жалба срещу вас до по-горните инстанции.

– Аа – промълви Филип Филипович, – така ли? – И гласът му придоби подозрително учтив нюанс. – Ще ви помоля да изчакате един момент.

„Бива си го – с възторг си помисли кучето, – на мен се е метнал. Ох, как ще ги ръфне сега, как ще ги ръфне. Още не знам по кой начин, но хубавичко ще ги ръфне... Дръж! Ей тоя дългунестия да го захапеш сега над ботуша за подколянното сухожилие... Ррр...“

Филип Филипович вдигна с тракане слушалката на телефона и каза по нея следното:

– Ако обичате... да... благодаря ви. Помолете, ако обичате, Пьотър Александрович да се обади. Професор Преображенски го търси. Пьотър Александрович ли е? Много се радвам, че можах да се свържа с вас. Благодаря, добре съм. Пьотър Александрович, вашата операция се отменя. Какво? Съвсем се отменя. Както и всички останали операции. Преставам да работя в Москва и изобщо в Русия... Сега при мен влязоха четирима, от тях една е преоблечена като мъж дама, а двама са въоръжени с револвери, и ме тероризираха в апартамента ми с цел да ми отнемат част от него...

– Ама недейте така, професоре – започна да пребледнява Швондер.

– Извинявайте... нямам възможност да повтора всичко, което ми казаха те. Не съм любител на глупостите. Достатъчно е да ви река, че те ми предложиха да се откажа от манипулационната, с други думи, поставиха ме в необходимост да ви оперирам там, където досега режах зайците, в такива условия не само че не мога, но и нямам право да работя, Затова прекратявам дейността си и заминавам за Сочи. Ключовете мога да оставя на Швондер. Нека той оперира.

Четиримата се вцепениха. Снегът по ботушите им се топеше.

– Какво да правя?!... И на мен самия ми е много неприятно... Какво? О! Не, Пьотър Александрович! О, не! Така повече не съм съгласен, търпението ми се изчерпа. Това е вече втори случай от август насам... Какво? Хм... Както обичате. Поне така. Но имам едно условие: правете, струвайте, но това трябва да бъде документ, при наличието на който нито Швондер, нито който и да било друг да не може да припари до вратата на моя апартамент. Окончателен документ. Фактически. Истински! Броня. Та те изобщо да не споменават името ми. Край. За тях аз съм покойник. Да, да, моля. С кого? Аха... Добре. Сега ще му дам слушалката. Бъдете така любезен – със змийски глас каза Филип Филипович на Швондер, – сега ще говорят с вас.

– Ама недейте така, професоре – каза Швондер ту пламвайки, ту угасвайки, – вие изопачихте думите ни.

– Моля да не употребявате такива изрази. Швондер смутено взе слушалката и измънка:

– Слушам... Да... Председател съм на домкомитета... Но ние действахме според правилника... Професорът и бездруго е в съвсем изключително положение... Знаем за

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
трудовете му... Цели пет стаи искахме да му оставим... Добре, добре... Щом е така...
Добре...

Съвсем зачервен, той остави слушалката и се обърна.

„Как го заплю! Нахакан момък е! – възхитено си помисли кучето. – Той да не би да
знае някоя магическа дума? А, сега на парчета да ме режат, оттук не се махам.“

Тримата гледаха зяпнали Оплютия Швондер.

– Това е някакъв позор – тихо измънка той.

– Ако сега водехме дискусия – започна жената, вълнувайки се и пламвайки от
руменина, – щях да докажа на Пьотър Александрович...

– Виноват, в момента ли се каните да откриете тази дискусия? – учтиво попита
Филип Филипович.

Очите на жената пламнаха.

– Разбирам иронията ви, професоре, сега ще си отидем... Само аз като завеждащ
култотдела на сградата...

– Завеждаща, за-веж-да-ща – поправи я Филип Филипович.

– Искам да ви предложа – жената извади от пазвата си няколко ярки и мокри от
снега списания – да вземете няколко списания в полза на децата на Германия. По
половин рубла парчето.

– Не, няма да взема – кратко отвърна Филип Филипович, хвърляйки поглед на
списанията.

По лицата се изписа пълно изумяване, а жената се покри с пембен тен.

– Но защо отказвате?

– Не искам!

– Не съчувствувате ли на децата на Германия?

– Съчувствувам им.

– Половин рубла ли ви се свида?

– Не.

– Тогава защо?

– Не искам.

Помълчаха малко.

– Знаете ли, професоре – каза момичето с въздишка, – ако не бяхте европейско
светило и за вас не се застъпваха по най-възмутителен начин (русокосият я дръпна
за пеша на куртката, но тя се изскубна) лица, на които, сигурна съм, тепърва ще
им разясним... би трябвало да ви арестуваме.

– А защо?

– Вие сте пролетаромразец! – твърдо каза момичето.

– Да, не обичам пролетариата – печално се съгласи Филип Филипович и натисна
бутона.

Някъде се звънна. Отвори се вратата към коридора.

– Зина – извика Филип Филипович, – сервирай обед. Нали ще позволите, господа?

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
Четиримата мълком излязоха от кабинета, мълком прекосиха приемната, мълком антрето и се чу как тежко и звучно се затвори зад тях вратата на официалния вход.

Кучето се изправи на задни лапи пред Филип Филипович и му направи няколко метана като мюсюлманин по време на молитва.

III

По изрисуваните с райски цветя чинии с широк черен кант бяха подредени нарязана на тънки филийки сьомга и мариновани змиорки. На тежката дъска се виждаше парче сълзящо сирене, а в сребърното каченце, облепено със сняг – хайвер. Между чиниите имаше няколко тънички ракиени чашки и три кристални стъкленички с разноцветни водки. Всички тези предмети бяха сложени на малката мраморна масичка, уютно допряна до грамадния дъбов бюфет с дърворезба, който изригваше снопчета стъклена и сребърна светлина. Насред стаята – тежка като саркофаг маса, застлана с бяла покривка, а на нея два прибора, салфетки, сгънати като папски тиари, и три тъмни бутилки.

Зина внесе едно сребърно отхлупено блюдо, в което нещо къкреше. От блюдото се разнасяше такава миризма, че устата на кучето се наля с рядка слюнка. „Градините на Семирамида!“ – помисли си то и затропа по паркета с опашката си като с тояга.

– Дайте ги насам – хищно изкомандува Филип Филипович. – Доктор Борментал, умолявам ви, оставете хайвера на мира. И ако искате да чуете един добър съвет, налейте си не от английската водка, а от руската.

Ръфнатият красавец – той вече беше без престилка, с приличен черен костюм – повдигна широките си рамене, позасмя се учтиво и си наля от прозрачната.

– От новоблагословената [3 – Намек за въвеждането на държавен спиртен монопол в СССР. – Б.пр.] ли е? – осведоми се той.

– Какви ги приказвате, миличък?! – отвърна му домакинът. – Това е спирт. Дария Петровна прави отлична водка.

– Защо пък не, Филип Филипович? Всички твърдят, че била много прилична – трийсет градуса.

– А водката трябва да е четирийсет градуса, а не трийсет – това първо – назидателно го прекъсна Филип Филипович. – А второ, един господ знае какво ли са ливнали в нея.

Можете да кажете – каквото им е дошло наум, нали?

– Каквото си поискат – уверено рече ръфнатият.

– И аз съм на същото мнение – добави Филип Филипович и гаврътна на един дъх съдържанието на чашката, – мм... Доктор Борментал, умолявам ви: мигновено опитайте ей това и ако кажете, че не ви харесва, ставам ви смъртен враг за цял живот. „От Севиля до Гренада...“

Той самият в това време хвана с една малка разперена вилчка нещо, което приличаше на тъмно хлебче. Ухапаният последва примера му. Очите на Филип Филипович грейнаха.

– Лошо ли е? – попита, дъвчейки, Филип Филипович. – Лошо ли е? Отговорете ми, уважаеми докторе.

– Това е безподобно – искрено отговори ръфнатият.

– Има си хас... Отбележете, Иван Арнолдович, със студени закуски и супа си замезват само недокланите от болшевиките помешчици. Всеки що-годе уважаващ се човек оперира с горещи мезелъци. А от горещите московски мезелъци тоя е на първо място. Едно време великолепно ги правеха в „Славянский базар“. На, дръж!

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru

– Ако давате на кучето да яде в трапезарията – разнесе се женски глас, – после няма начин да го изгоним оттам.

– Нищо, клетникът се е нагладувал.

Филип Филипович подаде на крайчеца на вилицата малко от мезето на кучето, което го пое с фокусническа ловкост, и захвърли вилицата в съдината за изплакване.

От чиниите се вдигаше миришеца на раци пара. Кучето седеше в сянката на покривката като часови пред барутен погреб, а Филип Филипович завря опашката на колосаната салфетка под яката си и започна да проповядва:

– Храненето, Иван Арнолдович, е хитра работа. Човек трябва да умее да яде, а, представете си, повечето хора изобщо не умеят. Трябва да знаеш не само какво да изядеш, но кога и как. (Филип Филипович затресе многозначително лъжицата.) И какво да говориш в това време. Даа. Ако държите да имате добро храносмилане, моят съвет е: не говорете по време на обед за болшевизма и за медицината. И, опазил ви господ, не четете преди ядене съветски вестници.

– Хм... Че то други няма.

– В такъв случай никакви не четете. Знаете ли, проведох в моята клиника трийсет наблюдения. И какво мислите? Пациентите, които не четяха вестници, се чувствуваха превъзходно. А онези, които нарочно карах да четат „Правда“, започнаха да слабят.

– Хм – с интерес реагира ръфнатият, който беше започнал да порозовява от супата и водката.

– Нещо повече: притъпени коленни рефлексии, отвратителен апетит, потиснато състояние на духа.

– Я гледай...

– Даа, но впрочем какви ги върша? Пръв заговорих за медицината.

Филип Филипович се отпусна на облегалката, позвъни и между вишневите завеси на вратата се появи Зина. Кучето получи едно бледо и дебело парче есетра, която не му хареса, а непосредствено след това резен окървавен ростбиф. Щом го излапа, кучето изведнъж почувствува, че му се спи и че повече не може да погледне никаква храна. „Странно усещане – помисли си то, отпущайки натежалите си клепачи, – прилява ми, като се сетя за ядене. А пушенето следобед е глупост.“

Трапезарията се напълни с неприятен син дим. Кучето дремеше, подпряло глава на предните си лапи.

– „Сен Жулиен“ е прилично вино – чу в просъница кучето, – само че сега никъде го няма.

Глух, смекчен от таваните и килимите хорал се зачу някъде отгоре и отстрани.

Филип Филипович позвъни и дойде Зина.

– Зинуша, какво означава това?

– Пак са свикали общо събрание, Филип Филипович – отговори му Зина.

– Пак! – горестно възкликна Филип Филипович. – Е, сега вече няма спасение за Калабуховата къща. Ще трябва да се преселвам, натам отиват работите. Но къде? – питам се аз. Всичко ще върви като по масло. Първо всяка вечер пеене, после ще замръзнат тръбите в клозетите, после ще се пръсне котелът на парното и така нататък. Видяха сметката на Калабухов.

– Много се тухкате, Филип Филипович – усмихнато му направи забележка Зина и изнесе една камара чинии.

– Как да не се тухкам?! – викна Филип Филипович. – Каква къща беше!

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
– Твърде мрачно гледате на нещата, Филип Филипович – възрази му ръфнатият красавец, – сега те рязко се промениха.

– Миличък, нали ме познавате? Аз съм човек на фактите, човек на наблюдението. Аз съм враг на необоснованите хипотези. И това е много добре известно не само в Русия, а и в Европа. Ако кажа нещо, значи в основата има някакъв факт, от който правя извод. И ето ви факт: закачалката и стойката за галоши в нашата сграда.

– Това е интересно.

„Галошите са глупотевина. Може и без тях – помисли си кучето. – Но той е изключителна личност.“

– Нека се спрем на стойката за галоши. Аз живея в тази къща от 1903 година. И през цялото това време до март 1917 година не е имало нито един случай, подчертавам с червен молив – нито един, от нашия вход при обща незаключена врата да изчезне поне чифт галоши. Обърнете внимание: тук има дванайсет апартамента. Аз приемам пациенти. Един прекрасен ден през март 17-а година оттук изчезнаха всички галоши, включително и два чифта мои, три бастуна, едно палто и самоварът на портиера. И оттогава стойката за галоши прекрати съществуването си. Миличък! Да не говорим за парното отопление. Да не говорим. Нищо. Щом се прави социална революция – нека стоим на студено. Но аз ви питам: защо, когато започна тази история, всички тръгнаха по мраморното стълбище с кални галоши и валенки? Защо галошите до ден-днешен трябва да се държат под ключ? И на всичко отгоре да ги пази войник? Защо махнаха килима от официалното стълбище? Нима Карл Маркс е писал някъде, че главният вход на Калабуховата къща на Пречистенка трябва да се закове с дъски, та всички да избикалят през задния? На кого е нужно това? Нима пролетарият не може да си остави галошите долу, ами цапа мрамора?

– Че той изобщо няма галоши, Филип Филипович – направи опит да се обади ръфнатият.

– Нищо подобно! – гръмогласно му отговори Филип Филипович и си наля чаша вино. – Не признавам ликьорите следобед, те създават тежест в стомаха и действуват отвратително на черния дроб... Нищо подобно! Сега той ходи с галоши и тези галоши са... моите! Това са същите ония галоши, които изчезнаха през пролетта на 17-а година. Пита се кой ги е задигнал. Аз ли? Не може да бъде. Буржоата Саблин ли? – Филип Филипович вдигна пръст към тавана. – Смешно е дори да го предположим. Да не би фабрикантът Полозов? – Филип Филипович посочи настрани. – В никой случай! Тази работа са я свършили ей тия песнопойци! Но поне да ти събуваха на стълбището! (Филип Филипович започна да поморавява.) За какъв дявол махнаха цветята от площадките? Защо електричеството, което, доколкото си спомням, за двацет години угасна два пъти, в днешно време редовно гасне веднъж в месеца? Доктор Борментал, статистиката е ужасно нещо. На вас, който сте запознат с най-новия ми труд, това е известно по-добре, отколкото на всеки друг.

– Всичко се дължи на разрухата, Филип Филипович.

– Не – съвсем уверено възрази Филип Филипович. – Не. Редно е вие пръв, драги ми Иван Арнолдвич, да се въздържите от употребата на тази дума. Това е мираж, дим, фикция. – Филип Филипович разпери широко късите си пръсти, благодарение на което две сенки, приличащи на костенурки, зашаваха по покривката. – Какво представлява тази ваша разруха? Прегърбена бабичка с чепата тояжка? Вещица, която е изпотрошила всички прозорци, угасила всички лампи? Тя изобщо не съществува. Какво подразбирате под тази дума? – яростно попита Филип Филипович клетата картонена патица, закачена нагоре с краката до бюфета, и сам отговори вместо нея: – Това значи следното: ако аз, вместо да оперирам, всяка вечер започна да пея вкъщи в хор, при мен ще настане разруха. Ако в клозета започна, извинявайте за израза, да пикая извън клозетната чиния и същото вършат Зина и Дария Петровна, в клозета ще започне разруха. Следователно разрухата не е в клозетите, а в главите. Значи, когато тия баритони крещат: „Бий разрухата“ – аз се смея. (Лицето на Филип Филипович толкова се беше разкривило, че ръфнатият чак зина.) Кълне ви се, досмешава ме! Това означава, че всеки от тях трябва сам да се налага по врата. И чак когато си избие от главата разните халюцинации и се заеме с метенето на дворовете, тоест с пряката си работа, разрухата ще изчезне от само себе си. Не може да се служи на два бога! Невъзможно е едновременно да метеш трамвайните линии и да се грижиш за добруването на някакви си испански дрипльовци! Това не е по силите на никого, докторе, а особено на хора, които

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
изобщо изостават в развитието си с близо двеста години от европейците и до ден-днешен още не закопчават кой знае колко уверено собствените си гащи.

Филип Филипович беше се развилнял. Ястребовите му ноздри шаваха. Натрупал сили след обилния обед, той громолеше като древен пророк и главата му хвърляше сребърни отблясъци.

Думите му падаха върху съненото куче като глух подземен тътен. В сънното му видение се мяркаха ту бухалът с глупавите жълти очи, ту гнусната мутра на готвача е бялото кепе, ту засуканият мустак на Филип Филипович, осветен от яркото електричество откъм абажура, ту сънени шейни скърцаха и се изгубваха, а в кучешкия стомах се смилаше, плавайки в сок, разръфаното парче ростбиф.

„Като нищо би могъл по митингите да изкарва пари – мъгляво мечтаеше кучето, – добре му трака чекмеджето. Впрочем той и бездруго не е зле с парите.“

– Стражар! – крещеше Филип Филипович. – Стражар!

„Бу-бу-бу-бу“ – пукаха се някакви мехури в главата на кучето.

– Стражар! Това и само това. И съвсем не е важно с метална плочка на гърдите ли ще ходи той или с червено кепе. Да се сложи по един стражар до всеки човек и да се накара този стражар да поограничи вокалните пориви на нашите граждани. Казвате – разруха. А аз ви заявявам, докторе, че нищо няма да се оправи в нашата къща, пък и във всяка друга къща, докато не укротят тия певци! Щом те прекратят концертите си, положението от само себе си ще започне да се подобрява.

– Контрареволуционни приказки са това, Филип Филипович – шеговито му подхвърли ръфнатият, – не дай си боже някой да ви чуе.

– Нищо опасно – разпалено му отговори Филип Филипович, – никаква контрареволуция. Между другото ето още една дума, която изобщо не понасям. Абсолютно неизвестно е какво се крие под нея. Дявол знае! Та аз казвам: в думите ми няма никаква контрареволуция. В тях има само здрав разум и житейска опитност.

След тези думи Филип Филипович извади изпод яката си опашката на лъскавата начупена салфетка, смачка я и я остави до недопитата чаша вино. Ухапаният веднага скочи и му благодари: „Мерси.“

– Един момент, докторе – спря го Филип Филипович и започна да вади портфейла си от джоба на панталона. Присвил очи, отброи няколко бели хартийки и ги подаде на ухапания с думите: „За днес ви се падат четирийсет рубли, Иван Арнолдович. Заповядайте.“

Пострадалият от кучето учтиво му благодари и изчервен, напъха парите в джоба на самото си.

– Тая вечер не ви ли трябвам, Филип Филипович? – осведоми се той.

– Не, благодаря ви, миличък. Днес нищо няма да правим. Първо – зайчето умря, второ – днес в Большой играят „Аида“. А аз отдавна не съм я слушал. Допада ми. Помните ли дуета... Та-ра-ра-рим...

– Как сколасвате, Филип Филипович? – с уважение попита лекарят.

– Навсякъде сколасва онзи, който за никъде не бърза – назидателно му обясни домакинът. – Разбира се, ако започнеш да припкам от заседание на заседание и да пея по цял ден като славей, вместо да се занимавам с пряката си работа, никъде нямаше да сколасам. – Под пръстите на Филип Филипович небесно засвири джобният му часовник. – Минава осем. Ще ида за второто действие... Аз съм привърженик на разделението на труда. В Большой нека пеят, а аз ще оперирам. И всичко ще е наред. И няма да има никакви разрухи... А, Иван Арнолдович, вие все пак внимавайте: щом настъпи подходяща смърт, още от операционната – във физиологичен разтвор, и право при мен!

– Не се тревожете, Филип Филипович, патологоанатомите са ми обещали.

– Отлично, а междуременно ще наблюдаваме тоя уличен неврастеник. Нека му

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
заздравее хълбокът.

„За мен се грижи – помисли си кучето, – много добър човек. Знам го какъв е. Той е вълшебник от кучешка приказка... Няма начин всичко това да ми се е присънило. Ами ако е било сън?! (Кучето трепна в съня си.) Ще се събудя... И нищо няма да има. Нито лампа с копринен абажур, нито топличко, нито ситост.

Пак ще се заредят тунелите към вътрешните дворове, безумният студ, заледеният асфалт, гладът, лошите хора... Боклукчийските кофи... Снегът... Божичко, колко тежко ще ми бъде!...”

Но нищо подобно не се случи. Именно тунелът към вътрешния двор се стопи като кошмарен сън и повече не се върна.

Разрухата май не беше чак дотам страшна. Въпреки нея сивите хармоники под прозорците два пъти дневно се напълваха с жегата и топлината се разнасяше на вълни из целия апартамент.

Съвсем ясно беше: кучето е изтеглило главната печалба от кучешката лотария. Сега очите му най-малко два пъти дневно се навлажняваха от благодарни сълзи по адрес на пречистенския мъдрец. Освен туй всички огледала в гостната и в приемната между шкафовете отразяваха разхубавилия се кучешки късметлия.

„Хубавец съм си. Може би дори неизвестен кучешки принц-инкогнито – размишляваше кучето, загледано в рунтавия кафяв пес с доволна муцуна, който се разхождаше в огледалните простори. – Като нищо баба ми може да е съгрешила с водолаз. Инак откъде ще се вземе туй бяло петно на муцуната ми? Филип Филипович е човек с изискан вкус – ще прибере ли първото попаднало му бездомно куче?”

За една седмица кучето изплюска толкова, колкото през последните месец и половина на улицата. На тегло, разбира се. За качеството на храната у Филип Филипович изобщо не става дума. Дори ако не вземаме под внимание това, че Дария Петровна всеки ден купуваше от Смоленския пазар куп обрезки за осемнайсет копейки, достатъчно е да споменем обедите в седем часа вечерта в трапезарията, на които кучето присъствуваше независимо от протестите на изящната Зина. По време на тези обеда Филип Филипович окончателно получи титлата „божество“. Кучето се изправяше на задните си лапи и му дъвчеше сакото, беше изучило звъненето на Филип Филипович – два пълнозвучни отсечени чорбаджийски удара – и изхвърчаше е лай да го посрещне в антрето. Стопанинът нахълтваше с яката си от сребърни лисици, святкайки с милиони снежни флуторки, миришещ на мандарини, на пури, на лимони, на бензин, на одеколон, на сукно, и гласът му се разнасяше из цялото жилище като командна тръба.

– Защо си разкъсал бухала, свиньо? Пречеше ли ти той? Пречеше ли ти, пречеше ли ти, тебе питам? Защо си строшил професор Мечников?

– Него, Филип Филипович, поне веднъж трябва да го напердашим с камшик – възмутено каза Зина, – защото инак съвсем ще се разглези. Погледнете само на какво е направил галошите ви.

– Никой не бива да бъде пердашен – вълнуваше се Филип Филипович, запомнете го веднъж завинаги. На човек и на животно може да се въздействува само с внушение. Месо давахте ли му днес?

– Божичко, изплюскал е де що имаше въщи. Искан ли питане, Филип Филипович? Чудя се как още не се е пръснал.

– Нека яде колкото си иска... Какво ти пречеше бухалът, хулиган с хулиган?

– Ууу! – скимтеше подмазвачески кучето и пълзеше по корем, изметнало лапи настрани.

След това с врява го помъкнаха за врата през приемната към кабинета. Кучето виеше, зъбеше се, вкопчваше се в килима, пързаше се по задник като в цирка. Насред кабинета на килима лежеше стъкленоокият бухал с разпран корем, от който се показваха някакви миришещи на нафталин червени парцали. На бюрото се виждаше направеният на сол портрет.

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru

– Нарочно не подредих кабинета, за да му се нарадвате – разстроено докладва Зина. – На бюрото скочи проклетникът и докопа бухала за опашката! Преди да се опомня, на нищо го направи. Заврете му муцуната в бухала, Филип Филипович, та да разбере какво е да съсипваш покъщнина.

И започна един вой. Помъкнаха залепналото за килима куче да му завират муцуната в бухала, при което то се обливаше в горестни сълзи и си мислеше: „Бийте ме, само недейте ме изгонва от апартамента.“

– Бухала изпратете на препаратора още днес. Освен туй ето ти осем рубли плюс шестнайсет копейки за трамвай, прескочи до магазина на Мюр и му купи един хубав гердан с верижка.

На другия ден надянаха на кучето широк лъскав гердан. В първия момент, когато се погледна в огледалото, то много се разстрои, подви опашка и се скри в банята, размишлявайки как ли да го охлузи в някоя ракла или сандък. Но много скоро разбра, че е голям глупак. Зина го изведе на разходка с верижката по Обуховата уличка. Кучето вървеше като арестантин, изгаряйки от срам, но след като стигна по Пречистенка до храма на Христос, много добре прецени какво значи герданът в този живот. В очите на всички срещнати кучета се четеше луда завист, а до Мъртвата уличка някакъв дългност помяр с отрязана опашка му изляя, че бил „богаташка подлога“ и „лакей“. Когато прекосиха трамвайните релси, милиционерът погледна гердана с удоволствие и уважение, а когато се прибираха, стана най-неочакваното нещо в живота му: Фьодор, портиерът, собственооръчно отключи официалния вход и пусна Буби да влезе, а на Зина каза:

– Я какъв рунтав кучлак е завъдил Филип Филипович. И е учудващо охранен.

– Как няма да е, като лапа за шестима – поясни поруменялата и разхубавена от студа Зина.

„Герданът си е нещо като чиновническата чанта“ – мислено се пошегува кучето и въртейки задник, се качи на етажата като чорбаджия.

След като оцени както трябва гердана, кучето направи първото си посещение на онова главно отделение на рая, където досега категорично му се забраняваше да влиза, а именно – в царството на готвачката Дария Петровна. Целият апартамент не струваше и две педи от Дариновото царство. Всеки ден в черната отгоре и облицована с бели плочки готварска печка бумтяха и бушуваха пламъци.

Фурната пращеше. В пурпурни стълбове гореше от вечна мъка и неутолена страст лицето на Дария Петровна. То лъщеше и се издуваше от тлъстина. В модната ѝ фризура, заресана над ушите и образуваща кошничка от светла коса на тила, святакаха два сет и два изкуствени брилянта. По стените на куки висяха златни тенджери, цялата кухня ухаеше, клокочеше и съскаше в покритите съдини...

– Вън! – развика се Дария Петровна. – Вън, безпризорен джебчийо. Само ти ми липсваше. Ще те гостя с ръжена!

– Стига ма! Какво си се разлаяла? – умилено примижаваше кучето. – Какъв джебчийо съм аз? Не ми ли виждате гердана? – И то се промуши вътре през откренатата врата.

Буби явно притежаваше дарбата да покорява човешките сърца. След два дена той вече лежеше край кофата за въглища и гледаше как работи Дария Петровна. С острия тесен нож тя отрязваше главичките и крачетата на безпомощните пѣдпѣдъци, след това като яростен палач смъкваше месото от костите, изкормваше кокошките, въртеше нещо в месомелачката. Буби в това време дѣвчеше пѣдпѣдъча глава. От купичката с мляко Дария Петровна изваждаше парчета накисната кифла, смесваше ги на дѣската с месна кайма, заливаше всичко това със сметана, посоляваше го и започваше да прави на дѣската кюфтета. В готварската печка бумтеше като по време на пожар, а в тигана нещо цвърчеше, вдигаше мехури и подскачаше. Вратичката отскачаше със звън и позволяваше да се надникне в страшен ад, в който пламъците клокочеха и се боричкаха.

Вечерно време пламенното гърло угасваше, зад кухненския прозорец над закриващата го до средата завеска от хасе падаше гъстата и влажна пречистенска нощ със самотна звезда. В кухнята беше влажно на пода, тенджерите грееха тайнствено и

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
мътно, на масата лежеше пожарникарска фуражка. Буби се кипреше върху топлата плоча като каменен лъв от порта на имение и навирил от любопитство едното си ухо, гледаше как мустакатият и развълнуван човек с широк кожен колан зад откренатата врата към стаята на Зина и Дария Петровна прегръща Дария Петровна. Нейното лице изгаряше от мъка и страст, цялото – освен мъртвешки напудрения ѝ нос. Процеп светлина падаше върху портрета на мустакатия и от него беше провиснала великденска книжна роза.

– Като демон си се лепнал – мърмореше в полумрака Дария Петровна, – пусни ме! Сега ще си дойде Зина. Какво ти става – все едно, че са те подмладили!

– Нямаме нужда – премалаял, прегракнало ѝ отговаряше мустакатият. – Каква сте огнена!

Когато настанеше вечер, пречистенската звезда се скриваше зад тежките завеси и ако в Большой театър не играеха „Аида“ и нямаше заседание на Всеруското хирургическо дружество, божеството се настаняваше в кабинета на дълбокото кресло. Лампата под тавана не се палеше. Светеше само зелената лампа върху бюрото. Буби лежеше на килима в сянка и гледаше, без да отмества очи, страхотии. В отвратителната лютива и мътна течност в стъклениците плаваха човешки мозъци. Оголени до лактите ръце на божеството бяха с рижави гумени ръкавици и хлъзгавите тъпи пръсти ровичкаха из гънките. От време на време божеството се въоръжаваше с малко лъскаво ножче и полека режеше жълтите еластични мозъци.

– „Нилски брегове свещени“ – тихичко си тананикаше божеството, прехапваше устни и си спомняше златната вътрешност на Большой театър.

През тия часове радиаторите се нагряха до най-високата точка. Топлината от тях се издигаше към тавана, откъдето плъзваше из цялата стая, в кучешката кожа се съживяваше последната, още неизресана лично от Филип Филипович, но вече обречена бълха. Килимите заглушаваха стъпките в апартамента. А после далеч звънваше външната врата.

„Зинка отива на кино – мислеше си кучето. – А като си дойде, ще вечеряме. Днес май ще ядем телешки котлет.“

* * *

Тоя ужасен ден още заранта Буби усети как го бодна предчувствие. Вследствие на това той се натъжи и изяде без никакъв апетит сутрешната си закуска – половин купичка овесена каша и снощното овнешко ребърце. Разходи се без ищах из приемната и тихичко пови там срещу собственото си отражение. Но по-нататък, след като Зина го изведе на разходка по булеварда, денят си протече нормално. Днес нямаше пациенти, защото, както е известно, във вторник болни не се преглеждат, и божеството си седя в кабинета, разгърнало на бюрото някакви тежки книги с пъстри картинки. Чакаха да стане обедът. Кучето донякъде се оживи от мисълта, че както лично бе установило в кухнята, днес за второ ще им поднесат пуйка. Когато минаваше по коридора, то чу как в кабинета на Филип Филипович неприятно и неочаквано зазвъня телефонът. Филип Филипович вдигна слушалката, долепи я до ухото си и изведнъж се развълнува.

– Отлично – прозвуча гласът му, – веднага го докарайте, веднага.

Той се зашура, звънна и нареди на влязлата Зина незабавно да му сервира обета.

– Обета! Обета! Обета!

В трапезарията веднага затракаха чинии, Зина се разтърча, откъм кухнята се дочу мърморенето на Дария Петровна, че пуйката не била готова. Кучето пак почувствува вълнение.

„Не обичам суматохите...“ – размишляваше то. И щом си го помисли, суматохата придоби още по-неприятен характер. И преди всичко поради появата на ръфнатия навремето доктор Борментал. Той внесе един куфар с отвратителна миризма и дори без да се съблича, се устреми с него през коридора към манипулационната.

Филип Филипович заряза недоизпита чашката с кафе, нещо, което никога не му се случваше, и се втурна да посреща Борментал, което също не беше му се случвало.

– Кога е умрял?

– Преди три ча̀са – отговори му Борментал, без да сваля заснежения си калпак, и отвори куфара.

„Кой ли е умрял? – мрачно и недоволно си помисли кучето и им се завря в краката. – Най-мразя, когато се щурат.“

– Веднага да ми се махаш изпод краката! По-бързо! По-бързо! По-бързо! – развика се Филип Филипович и започна да звъни на всички звънци, както му се стори на кучето. Дотича Зина. – Зина! Дария Петровна да стои на телефона и да записва кой се обажда, никого да не приема! Ти ни трябваш. Доктор Борментал, умолявам ви, по-бързо, по-бързо, по-бързо!

„Не ми харесва, никак не ми харесва.“ Кучето се намръщи обидено и тръгна да се шляе из апартамента, а цялата суетня се съсредоточи в манипулационната. Зина неочаквано се оказа по престилка, която приличаше на саван, и започна да търчи от манипулационната до кухнята и обратно.

„Дали да не ида да си хапна? Майната им на тия!“ – реши кучето и неочаквано получи сюрприз.

– На Буби нищо недейте дава! – екна команда откъм манипулационната.

– Лесно ли е да го уварди човек?!

– Затворете го!

И Буби бе подмамен и заключен в банята.

„Просташина – помисли си Буби, докато седеше в полутъмната баня, – това е направо глупаво...“

И прекара близо четвърт час в банята в странно настроение на духа – ту в злоба, ту в някаква тежка отпадналост. Всичко му изглеждаше потискащо, мъгляво...

„Нейсе, хубавичко ще ви наглася галошите утре, многоуважаеми Филип Филипович – мислеше си кучето. – Два чифта вече ви се наложи да си купувате и още един ще си купите. Та друг път да не запирате кучета.“

Но ненадейно яростната му мисъл секна. Внезапно и ясно то, кой знае защо, си спомни един откъслек от най-ранната си младост – слънчев необятен двор близо до Преображенската караулна, натрошено слънце в бутилките, изпочупени тухли, волни бездомни кучета.

„Не, къде ти, друг път вече ще излезеш на свобода, защо да се лъжеш?! – тъгуваше кучето, сумтейки с нос. – Свикнах на хубаво. Аз съм богаташко куче, интелигентно същество, разбрах какво е живот. Пък и що е свободата? Нищо особено – дим, мираж, фикция... Бълнуване на тия клетки демократи...“

После полумракът в банята стана страшен, то започна да вие, да скача по вратата, да я драска.

– Ууууу! – като в бъчва заехтя из апартамента.

„Пак ще разкъсам бухала!“ – вбесено, но безсилно си мислеше то, после премаля, полежа малко, а когато се надигна, козината му неочаквано настръхна, – кой знае защо, в банята му се привидяха вълчи очи.

И в разгара на мъките му вратата се отвори. Кучето излезе, отръска се и намусено се цакани да тръгне за кухнята, но Зина настойчиво го помъкна за гerdана към манипулационната. На кучето му се сви сърцето.

„За какво съм им изтрябвал? – помисли си то подозрително. – Хълбокът ми нали

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
оздравя, нищо не разбирам.“

И се запързала на лапи по хлъзгавия паркет – в този му вид го дотъртриха до манипулационната. В нея веднага го поразихо невиданото осветление. Белият глобус под тавана толкова сияеше, че чак го заболяха очите. В бялото сияние стоеше жрецът и си тананикаше през зъби за свещените нилски брегове. Само по неясната миризма можеше да се познае, че това е Филип Филипович. Подстриганата му бяла коса беше скрита под бял калпак, приличащ на патриаршеска гугла, божеството беше цялото в бяло, а върху бялото като патрахил беше навлечена тясна гумена престилка. Ръцете му – в черни ръкавици.

С гегла се оказа и ръфнатият. Дългата маса беше разтеглена, а отстрани бяха сложили малката четириъгълна, с лъскавия крак.

Кучето тук намрази най-много ръфнатия и най-много заради днешните му очи. Обикновено смели и прями, днес те все се изплъзваха от очите на кучето. Бяха напрегнати, фалшиви и в дълбините им се спотайваше някаква лоша, пакостна работа, ако не и цяло престъпление. Кучето го погледна тежко и начумерено, и отиде в ъгъла.

– Гердана, Зина – тихо каза Филип Филипович, – само гледай да не го нервираш.

И на Зина очите ѝ изведнъж станаха също толкова отвратителни като на ръфнатия. Тя се приближи до кучето и го помилва явно фалшиво. То я изгледа с мъка и презрение.

„Няма накъде... трима сте. Хващайте ме, щом искате. Но се засрамете. Поне да знаех какво ще ми направите...“

Зина откопча гердана, кучето изпръхтя, въртейки глава. Ръфнатият изникна пред него и наоколо му се разля гадна, размътваща погледа миризма.

„Ама че воня... Защо ми е толкова криво и се плаша?...“ – помисли си кучето и се отдръпна заднишком от ръфнатия.

– По-бързо, докторе! – нетърпеливо рече Филип Филипович.

Във въздуха се размириша на нещо резливо и сладко. Ръфнатият, без да отмества от кучето напрегнатите си мръснишки очи, извади иззад гърба си дясната си ръка и бързо навря в носа на кучето топка влажен памук. Буби се сачиса, леко му се зави свят, но все пак успя да отскочи. Ръфнатият се метна след него и изведнъж му затисна с памука цялата муцуна. Веднага му секна дъхът, но кучето успя да се изскубне още веднъж. „Злодеи... – мярна се в главата му, – какво съм ви направил?!“ И още веднъж му лепнаха памук. Тогава неочаквано насред манипулационната му се привидя езеро и в него лодки с много весели гребци, небивало розови кучета. Краката му останаха без кости и се подгънаха.

– На масата! – с весел глас избумтяха някъде думите на Филип Филипович и се разпаднаха на оранжеви струи. Ужасът изчезна, замести го радост. Една-две секунди кучето; обичаше ръфнатия. След това светът се преобърна с краката нагоре и освен това бе почувствувана една студена, но приятна ръка под корема. После – нищо.

IV

На тясната операционна маса лежеше разплъскано кучето Буби и главата му безпомощно се блъскаше в бялата мушамена възглавница. Коремът му беше остриган и сега доктор Борментал, дишайки тежко и бързайки, кълцайки с машинка козината, стрижеше главата на Буби. Филип Филипович, подпрял длани в ръба на масата, наблюдаваше тази процедура с лъснали като златните рамки на очилата му очи и говореше развълнувано:

– Иван Арнолдочич, най-важният момент ще настъпи, когато навляза в турското седло. Мигновено, умолявам ви, ми подайте израстъка и веднага започвайте да шие. Ако там вземе да кърви, ще загубим време, ще загубим и кучето. Впрочем то и бездруго няма никакъв шанс. – Той помълча малко, присви очи, надникна сякаш

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru присмехулно в полузатвореното око на кучето и добави: – А, знаете ли, жаля го. Представете си, свикнах с него.

В това време той вдигна ръце, сякаш благославяше за велик подвиг клетото куче Буби. Стараеше се нито една прашинка да не кацне на черната гума.

Изпод остриганата козина лъсна белезникавата кожа на кучето. Борментал захвърли машинката и се въоръжи с бръснач. Насапуниса безпомощната малка главичка и започна да я бръсне. Силно прашеше острието, тук-там изби кръв. След като избръсна главата, ръфнатият избърса с напоена с бензин гъба нея, после оголения корем на кучето и каза: „Готово.“

Зина отвинти крана над мивката и Борментал се втурна да си мие ръцете. Зина ги поля със спирт от една стъкленица.

– Може ли да изляза, Филип Филипович? – попита тя, поглеждайки плашливо избръснатата глава на кучето.

– Може!

Зина изчезна. Борментал пак се защура. Загради с леки марлени салфетки главата на Буби и на възглавницата се оказа невидан от никого плешив кучешки череп и странна брадата муцуна.

Тогава се размърда жрецът. Изправи се, погледна кучешката муцуна и каза:

– Е, боже, благослови. Ножа.

Борментал изрови от лъскавата купчина едно малко шкембесто ножче и го подаде на жреца. След това и той си сложи черни ръкавици.

– Спи ли? – попита Филип Филипович.

– Спи.

Зъбите на Филип Филипович се стиснаха, очичките му придобиха остър блясък и замахвайки с ножчето, той прокара точен и дълъг разрез по корема на Буби. Кожата веднага се раздалечи и от нея на всички страни пръсна кръв. Борментал се нахвърли хищно, започна да натиска с топки от марля раната на Буби, след това притисна краищата ѝ с малки, досущ като захарни щипчици и тя изсъхна. По челото на Борментал изби пот на мехурчета. Филип Филипович рязна втори път и двамата започнаха да разкъсват тялото на Буби на парчета с куки, с ножици, с някакви скобки. Изскочиха розови и жълти, сълзеци кървава роса тъкани. Филип Филипович повъртя ножа в тялото, после извика: „Ножица!“

Инструментът се мярна в ръцете на ръфнатия, сякаш той беше фокусник, Филип Филипович бръкна навътре и с няколко завъртания изскубна от тялото на Буби семенните жлези заедно с някакви ръфели. Борментал, целият мокър от усърдие и вълнение, се втурна към буркана и измъкна от него едни мокри, провиснали семенни жлези. В ръцете на професора и асистента заподскачаха, заизвиваха се късите влажни струни. Ситно затракаха кривите игли в иглодържателите, семенните жлези бяха зашити на мястото на Бубевите. Жрецът се дръпна от раната, натисна я с парче марля и изкомандува: „Бързо шийте кожата, докторе“, а след това погледна кръглия бял стенен часовник.

– Четиринайсет минути ни отне – изтика през стиснатите си зъби Борментал и се впи с кривата игла в отпуснатата кожа. След това и двамата взеха да се вълнуват като забързани убийци.

– Ножа – извика Филип Филипович.

Ножът сякаш сам скочи в ръката му, след което лицето на Филип Филипович стана страшно. Той показа порцелановите си зъби и златните си коронки и с едно движение прокара през челото на Буби кървав венец. Кожата с избръснати косми отметнаха като скалп. Оголиха кокаления череп. Филип Филипович извика:

– Трепана!

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
Борментал му подаде един лъскав маткап. Хапейки устните си, Филип Филипович започна да бучи с матката и да пробива в черепа на Буби малки дупчици на сантиметър една от друга така, че те обикаляха целия му череп. За всяка изразходваше не повече от пет секунди. После с трионче невиджан модел, след като напъха върха му в първата дупчица, започна да реже, както се изрязва дамска кутия за ръкоделие. Черепът тихо пишеше, тресеше се. След около три минути свалиха капака от черепа на Буби.

Тогава се показва куполът на Бубевия мозък – сив със синкави жилчици и червеникави петна. Филип Филипович закълца с ножица ципите и ги разкрои. Изведнъж бликна тънък фонтан кръв, насмалко не влезе в окоето на професора, и поръси гуглата му. Борментал се хвърли като тигър с хемостатичния инструмент да спира кръвта и я спря. Потта шуртеше от Борментал на ручеи и лицето му беше станало месесто и разноцветно. Очите му прескачаха от ръцете на професора към чинията на инструменталната маса. А Филип Филипович беше станал направо страшен. От носа му изхвърчаше фъцене, зъбите му бяха се оголили до венците. Той отлепи обвивката на мозъка и влезе някъде навътре, за да измъкне от отхлупената купа полукълбата на мозъка. В това време Борментал взе да пребледнява, обхвана с едната си ръка гърдите на Буби и каза прегракнало:

– Пулсът рязко отслабва.

Филип Филипович го погледна зверски, измуча нещо и се завря още по навътре. Борментал с хрущене строши една стъклена ампула, изсмука от нея цяла спринцовка и коварно бодна Буби някъде около сърцето.

– Наближавам турското седло – изръмжа Филип Филипович и измъкна с окървавените си хлъзгави ръкавици сиво-жълтия мозък на Буби от главата. За миг отмести очи към муцуната на Буби и Борментал веднага строши втора ампула с жълта течност и я изсмука с дългата спринцовка.

– В сърцето ли? – плахо попита той.

– Защо ме питате? – злобно викна професорът. – Все едно то вече пет пъти ви е умирало. Инжектирайте! Какво се чудите?! – При това лицето му стана като на вдъхновен разбойник.

Докторът със замах заби иглата в сърцето на кучето.

– Живее, но едвам-едвам – плахо прошепна той.

– Сега нямаме време да разсъждаваме живее ли, не живее ли – засъска страшният Филип Филипович, – в седлото съм. Все едно ще умре... А, дявол да го... „Нилски брегове...“ Дайте ми придатъка.

Борментал му подаде стъкленница, в която се кандилкаше на конец бяла бучица. С едната си ръка („Никой в Европа не може да му излезе насреща, честна дума“ – мъгляво си помисли Борментал) той измъкна полюшващата се бучица с другата с ножица изкълца същата някъде отвътре между разчекнатите полукълба. Бучицата на Буби захвърли в чинията, а новата вкара в мозъка заедно с конеца и с късите си пръсти, които като по чудо бяха станали тънки и гъвкави, се изхитри да я омотае там с кехлибареното конче;#. След това изхвърли от главата някакви обтегачки, пинцетите, прибра мозъка обратно в кокалената купа, изправи се и спокойно попита:

– Умряло е, нали?

– Пулсът му е нишковиден – отговори Борментал.

– Още адреналин.

Професорът покри мозъка с обвивките, похлупи изпиления капак като по мярка, намести скалпа и ревна:

– Шийте!

Борментал за пет минути заши главата, при което счули три игли.

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
И ето че върху възглавницата се появи на оцветения с кръв фон безжизнената и угаснала муцуна с пръстеновидна рана на главата. Тогава Филип Филипович окончателно се изправи като преситен вампир, смъкна едната ръкавица, изхвърляйки от нея облак пудра, запрати я на пода и позвъни, натискайки бутон на стената. Зина се показа на прага, извила глава, за да не вижда окървавения Буби. Жрецът свали с тебеширените си ръце окървавената гугла и се провикна:

– Веднага ми дайте една цигара, Зина! Комплект чисто бельо в банята.

Подпря брадичка в ръба на масата, разтвори с две ръце десния клепач на кучето, надникна в явно умиращото око и рече:

– Я, дявол да го вземе, не е пукнал. Но все едно ще пукне. Ех, доктор Борментал, жал ми е за кучето, гальовно беше, макар и хитро.

V

Тънка тетрадка с формат на лист за заявление. Изписана с почерка на Борментал. На първите две страници той е грижлив, сбит и четлив, а по-нататък става разкрячен, развълнуван, с много мастилени петна.

ИЗ ДНЕВНИКА НА ДОКТОР БОРМЕНТАЛ

22 декември 1924 година. Понеделник

Епикриза

Лабораторно куче, близо двегодишно. Мъжко. Порода – помяр. Прякор – Буби. Козина – рядка, на фъндъци, кафеникава, тук-там с по-светли петна. Опашка с цвят на каймак. На десния хълбок следи от напълно заздравяло изгаряне. Храненето преди постъпването при професора лошо, след едноседмичен престой животното се е заоблило. Тежи 8 кг (удивителна). Сърце, бели дробове, стомах, температура...

23 декември.

В осем часа и трийсет минути вечерта бе извършена първата в Европа операция по професор Преображенски: под хлороформна наркоза бяха екстрактирани семенните жлези на Буби и вместо тях присадени мъжки жлези с придатъците и семенните каналчета, взети от починал четири часа и четири минути преди операцията двацет и осем годишен мъж и запазени във физиологичен разтвор по професор Преображенски.

Непосредствено след това бе екстрактиран (с предварителна трепанация на черепната кутия) придатъкът на мозъка – хипофизата, и заменен с човешки от гореспоменатия мъж.

Инжектирани са осем кубика хлороформ, една спринцовка камфор и две спринцовки адреналин в сърцето.

Показания за операцията: извършване на експеримента на Преображенски с комбинирано присаждане на хипофиза и семенни жлези за изясняване на въпроса за прихващаемостта на хипофизата, а по-нататък и за нейното влияние върху подмладяването на човешкия организъм.

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru

Оперирал проф. Ф. Ф. Преображенски.

Асистиран д-р И. А. Борментал.

През нощта след операцията: застрашителни повторни отслабвания на пулса, очакване на летален изход. Грамадни дози камфор по Преображенски.

24 декември.

Заранта подобряване. Дишането е учестено два пъти. Температура – четирийсет и два градуса. Камфор, кофеин подкожно.

25 декември.

Пак влошаване. Пулсът едва се напипва. Изстиване на крайниците, зениците не реагират. Адреналин в сърцето, камфор по Преображенски, физиологичен разтвор венозно.

26 декември.

Известно подобряване. Пулс 180, дишане 92, температура 41. Камфор, хранене с клизми.

27 декември.

Пулс 152, дишане 50, температура 39,8°, зениците реагират. Камфор подкожно.

28 декември.

Значително подобряване. По обед внезапно изобилно изпотяване, температура 37,0°. Оперативните рани са в предишното състояние. Превръзка. Появи се апетит. Хранене с течности.

29 декември.

Внезапно се установи окапване на козината по челото и по хълбоците. Викнати бяха за консултация професорът от Катедрата по кожни болести Василий Василиевич Бундарев и директорът на Московския ветеринарен институт. Диагнозата остана неустановена. Температурата нормална.

(Записано с молив.)

Вечерта се появи първият лай (8 ч и 15 мин). Прави впечатление рязката промяна на тембъра и понижаването на тона. Лаят вместо „бау-бау“ звучи като „ао“ и по окраска отдалечено наподобява стон.

30 декември.

Окапването на козината придоби характера на общ косопад. Претеглянето даде неочакван резултат: тегло трийсет килограма за сметка на растежа (удължаването) на костите. Кучето продължава да лежи.

31 декември. Колосален апетит.

(В тетрадката има мастилено петно. След мастиленото петно със забързан почерк.)

В 12 ч и 12 мин по обед кучето ясно излая: „А-б-ир.“

(В тетрадката има интервал и по-нататък, очевидно по погрешка поради вълнение, е написано)

1 декември.

(Задраскано, поправено.)

1 януари 1925 година.

Заранта бе фотографирано. Отчетливо лае „Абир“, повтаряйки тази дума гръмогласно и сякаш радостно. В три часа подир обед (с едри букви) се засмя, с което накара камериерката Зина да припадне. Вечерта произнесе осем пъти подред: „Абирвалг“, „Абир“.

(С полегати букви, с молив): професорът дешифрира думата „Абирвалг“ – тя означава „Главриба“, това е нещо чудовищно.

2 януари.

Бе фотографирано по време на усмивка с магнезий. Стана от леглото и уверено стоя на задните си лапи половин час. На бой е почти колкото мен.

(На допълнително подлепен към тетрадката лист.)

Руската наука насмалко не понесе голяма загуба.

Епикриза на професор Ф. Ф. Преображенски.

В единайсет часа и тринайсет минути – тежък припадък на професор Преображенски. При падането си удари главата в крака на стола. Тинктура валериана.

В мое и Зинино присъствие кучето (естествено, ако можем да го наричаме куче) бе изпсувало проф. Преображенски на майка.

(Прекъсване на бележките.)

6 януари.

(Ту с молив, ту с мастило.)

Днес, след като му окапа опашката, то произнесе съвсем ясно думата „бирария“. Фонографът работи. Това е дявол знае какво.

Аз съм объркан.

Професорът престана да приема пациенти. От пет часа подир обед нататък откъм манипулационната, където се разхожда това същество, ясно се чуват вулгарни псувни и думите „още две бирички“.

7 януари.

Той произнесе много думи: „файтонджия“, „места няма“, „вечерен вестник“, „най-добър подарък за децата“ и всички неприлични думи, които съществуват в руския речник.

Видът му е странен. Козина му остана само по главата, на брадата и по гърдите. Оттам нататък е плешив, с отпусната кожа. В областта на половите органи – оформящ се мъж. Черепът му значително се увеличи. Челото му е полегато и ниско.

Честна дума, ще се побъркам.

Филип Филипович още се чувства зле. Повечето наблюдения провеждам аз. (Фонографът, снимките.)

Из града плъзнаха слухове.

Последиците са неизчислими. Тая заран цялата улица беше задръстена от някакви безделници и бабички. Зяпачите и досега стоят под прозорците ни. В сутрешните вестници се появи смайваща дописка: „Слуховете за марсианеца на Обуховата уличка са абсолютно безпочвени. Те са пуснати от търговците от Сухаревка и ще бъдат строго наказани.“ За какъв, по дяволите, марсианец става дума? Това е направо кошмар!

Още по-лошо; ги бива във „Вечерния“ – писаха, че се е родило бебе, което свири на цигулка. Отдолу илюстрация – цигулка и моята снимка, под нея текст: „Професор Преображенски, който е направил цезарово сечение на майката“. Това е неописуемо...

Той казва нова дума – „милиционер“.

Излезе, че Дария Петровна била влюбена в мен и задигнала снимката ми от албума на Филип Филипович. След като изгоних репортерите, един от тях се промъкнал в кухнята и т.н.

Какво става през приемните дни! Днес имаше осемдесет и две обаждания. Изключихме телефона. Бездетните дами са се побъркали и идат ли, идат...

Домкомитетът в пълен състав начело с Швондер. Защо – и те не знаят.

8 януари.

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
Късно вечерта определихме диагнозата. Филип Филипович като истински учен си призна грешката – смяната на хипофизата дава не подмладяване, а пълно очовечаване (подчертано три пъти). Но това ни най-малко не омаловажава неговото изумително, смайващо откритие.

Онзи ден за пръв път се разходи из апартамента. Смя се в коридора, загледан в електрическата крушка. След това, съпровождан от Филип Филипович и от мен, влезе в кабинета. Стабилно се държи на задните си лапи (задраскано) крака и прави впечатление на дребен и хилав мъж.

Смя се в кабинета. Усмивката му е неприятна и сякаш изкуствена. След това се почеса по тила, огледа се и аз записах новата ясно произнесена дума „буржуй“. Псуваше. Псуването е методично, непрекъснато и по всяка вероятност абсолютно безсмислено. То има донякъде фонографски характер, като че ли това същество навремето е чувало ругатни, автоматично, подсъзнателно ги е вкарвало в мозъка си и сега започва да ги изригва на серии. Впрочем не съм психиатър, дявол да ме вземе.

Кой знае защо, на Филип Филипович псувните му правят учудващо тягостно впечатление. Има моменти, когато той излиза от ролята си на сдържан и студен наблюдател на новите явления и като че ли губи търпение. Така, да речем, насред ругатните, неочаквано се сопна нервно:

– Престани!

Това не даде никакъв ефект.

След разходката из кабинета с общи усилия въдворихме Буби в манипулационната.

После имахме съвещание с Филип Филипович. За пръв път, трябва да си призная, видях този уверен и поразително умен човек смутен. Тананикайки си, както му е обичаят, той попита: „Какво да правим сега?“ И сам си отговори буквално следното: „Готово облекло, да... «От Севиля до Гренада», драги ми докторе, да... Нищо не разбрах. Той ми поясни:

„Моля ви, Иван Арнолдович, да му купите бельо, панталон и сако.“

9 януари.

Речникът му се обогатява на всеки пет минути (средно) с нова дума, а от тая заран и е изрази, които сякаш са замръзнали в съзнанието му, разтапят се и излизат. Излязлата дума остава в употреба. От вчера насам фотографът е регистрирал: „Не се блъскай“, „Мръсник“, „Слез от стъпалото“, „Ще те науча аз“, „Америка да ни признае“, „Примус“.

10 януари.

Състоя се обличането. На драго сърце позволи да му облечем долната риза, дори се смееше весело. От долните гащи се отказа, изразявайки протеста си е прегракнали викове: „Нареждайте се на опашката, кучи синове, нареждайте се на опашката!“ Бе облечен. Чорапите са му големи.

(В тетрадката има някакви схематични рисунки, които по всички признаци изобразяват превръщането на кучешкия крак в човешки.)

Удължава се задната половина на костите на стъпалото (p[lan]ta). Издължаване на пръстите. Ноктите.

Повторно системно обучаване как се ходи в тоалетната. Прислугата е абсолютно потисната.

Но заслужава отбелязване схватливостта на съществото. Има определен напредък.

11 януари.

Съвсем се примири с панталона. Произнесе дългата весела фраза: „Готино момченце с гащи на райенце.“

Козината по главата му е рядка, мека. Лесно може да бъде сбъркана с коса. Но светлите петна по темето му останаха. Днес окапа последният пух от ушите му. Колосален апетит. С увлечение яде сельодка.

В пет часа подир обед стана събитие: за пръв път думите, произнесени от съществото, не бяха откъснати от заобикалящите го явления; а представляваха реакция на тях. Именно когато професорът му заповяда: „Не хвърляй остатъци от яденето по пода“, то неочаквано отговори: „Чупи се бе, простак!“

Филип Филипович се смая, после се съвзе и каза:

– Ако още веднъж си позволиш да изругаеш мен или доктора, ще си изпатиш.

фотографирах Буби в този момент. Гарантирам, че той разбра думите на професора. Върху лицето му падна мрачна сянка. Погледна изпод вежди, доста ядосано, но се укроти.

Ура, той разбира!

12 януари.

Бъркане в джобовете на панталона. Отучваме го от псувните. Подсвиркваше си: „Ех, ябълчице.“ Поддържа разговор.

Не мога да се въздържа от няколко хипотези: засега по дяволите подмладяването. Друго е неизмеримо по-важно – изумителният опит на проф. Преображенски разкри една от тайните на човешкия мозък. Отсега нататък загадъчната функция на хипофизата – мозъчния придатък – е изяснена. Тя определя човешкия облик. Нейните хормони могат да бъдат наречени най-важните в организма – хормони на облика. В науката се разкрива нова област: без каквато и да било фаустова реторта бе създаден хомункулус. Скалпелът на хирурга даде живот на нова човешка единица.

Професор Преображенски, вие сте творец! (Мастилено петно.)

Впрочем отклоних се... и тъй, той поддържа разговор. Според моите предположения работата е следната: прихваналата се хипофиза е отворила центъра на говора в мозъка на кучето и думите рукнаха като поток. Според мен наблюдаваме съживен развит мозък, а не новосъздаден. О, дивно потвърждение на еволюционната теория! О, величествена вериго от кучето до химика Менделеев! Още една моя хипотеза: мозъкът на Буби през кучешкия период от живота му е натрупал купища понятия. Всички думи, с които започва да борави той, са преди всичко улични думи, той ги е чувал и ги е скътвал в мозъка си. Сега, когато вървя по улиците, аз с таен ужас гледам срещнатите кучета. Един господ знае какво се таи в мозъците им.

Буби е четял. Четял е. (Три удивителни.) Досетих се за това по главриба. Именно отзад напред е четял. Дори знам отговора на тази загадка: причината е в прекъсването на зрителните нерви на кучето.

В Москва стават едни – направо да се побърка човек. Седем сухаревски, търговци вече лежат в затвора за разпространяване на слухове за второто пришествие, което ни били навлекли болшевиките. Дария Петровна ни го каза и дори посочи датата: на 28 ноември 1925 година в деня на преподобния мъченик Стефан земята ще се блъсне в небесната ос... Някакви ментарджии вече изнасят сказки. Такава беля направихме с тая хипофиза, че ми иде да се пръждосам от апартамента. По молба на

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
Преображенски се пренесох у него и спя в приемната с Буби. Манипуляционната е превърната в приемна. Швондер излезе прав. Жилищната задруга злорадствува. По шкафовете не е останало нито едно стъкло, защото той подскачаше. Едвам го отучихме.

На Филип Филипович му става нещо. Когато му разказах за моите хипотези и за надеждата ми да развием Буби в много извисена психическа личност, той изхъмка и ми отговори: „Смятате ли?“ Тонът му е зловещ. Нима съм допуснал грешка? Старецът си е наумил нещо. Докато аз се занимавам с епикризата, той си блъска главата над анамнезата на човека, от когото взехме хипофизата.

(Допълнително подлепен лист в тетрадката.)

Клим Григориевич Чугункин, двацет и пет годишен. Ерген. Безпартиен, съчувстваващ. Три пъти съден и оправдаван: първия път поради недостиг на улики, втория – произходът му го спасил, третия – петнайсет години каторга условно. Кражби. Професия – свирене на балалайка по трактирите.

Дребен, хилав. Увеличен черен дроб (алкохол). Причина за смъртта – удар с нож в сърцето в бирария „Стоп-сигнал“ (на Преображенския площад).

Старецът не вдига глава от Климовата анамнеза. Не разбирам каква е работата. Мърмореше нещо за това, че не се бил сетил да огледа в патологоанатомичния театър целия труп на Чугункин. Не проумявам защо. Не е ли все едно чия ще бъде хипофизата?

17 януари.

Няколко дена не съм записвал: боледувах от инфлуенца. През това време обликът се оформи окончателно:

- а) същински човек по строеж на тялото;
- б) тегло около петдесет килограма;
- в) ръст дребен;
- г) глава малка;
- д) започна да пуши;
- е) яде човешка храна;
- ж) облича се самостоятелно;
- з) гладко води разговор.

Голямо нещо била хипофизата! (Мастилено петно.)

С това приключвам епикризата. Имаме пред себе си нов организъм – наблюдаването му трябва да започне отначало.

Приложение: стенограми на изговореното от него, записи на фонограф, фотографски снимки.

Подпис: асистент на професор Преображенски

доктор Борментал

VI

Беше зимен ден. Краят на януари. Предобедно, предприемно време. На вратата на приемната висеше бял лист хартия, на който беше написано с почерка на Филип Филипович:

„Забранявам да се ядат семки в апартамента.“

Ф. Преображенски

И със син молив с едри като понички букви, с почерка на Борментал:

„Свиренето на музикални инструменти от пет часа подир обед до седем часа заранта се забранява.“

След това с почерка на Зина:

„Когато се върнете, кажете на Филип Филипович, че не го знам къде е отишъл. Фьодор каза, че бил излязъл с Швондер.“

С почерка на Преображенски:

„Сто години ли ще чакам джамджия?“

С почерка на Дария Петровна (с печатни букви):

„Зина излезе да пазарува, каза, че щяла да го доведе.“

В трапезарията беше съвсем като по вечерно време благодарение на лампата с копринен абажур. Светлината от бюфета падаше пречупена на две – кристалните стъкла бяха залепени с полегат кръст от край до край. Филип Филипович, приведен над бюрото, беше се вгълбил в грамаден вестникарски лист. Мълнии разкривяваха лицето му и през зъбите му се сипеха недоизречени, подкъсени маргазливи думи. Той четеше дописката:

„Няма никакви съмнения, че това е негов незаконороден (както се изразяваха в гнилото буржоазно общество) син. Ето как се забавлява нашата псевдонаучна буржоазия. Всеки знае да се шири в седем стаи, докато святкащият меч на правосъдието не блесне над него като червен лъч.“

Шв...р“

Много настойчиво, с нахална артистичност, някой свиреше през две стени на балалайка и звуците на изобретателната вариация на „Свети месечника“ се смесваха

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
в главата на Филип Филипович с думите на дописката в омразна каша. След като я дочете, той плю сухо през рамо и машинално запя през зъби:

– „Свети месечника... свети месечника... свети месечника...“ Пу, наби ми се в главата проклетата мелодия!

Позвъни. Зининото лице се промуши между платнищата на завесите.

– Кажи му, че е пет часът, да престава. И го викни тук, моля ти се.

Филип Филипович седеше на креслото до бюрото си, между пръстите на лявата му ръка стърчеше кафява угарка от пура. До завесата, подпрян на касата на вратата, стоеше, кръстосал крака, дребен човек с несимпатична външност. Космите по главата му бяха редки като храсталак в заклеявяла гора, а по лицето му се виждаше небръснат пух. Челото му смайваше с малките си размери. Почти непосредствено над четчиците на вирнатите му вежди започваше буен перчем.

По разпраното под лявата мишница сако бяха полепнали сламки, раираният му панталон беше протрит на дясното коляно, а на лявото – оплескан с лилава боя. На шията на човека беше вързана вратовръзка с отровно-небесносин цвят и с фалшива рубинена карфица. Цветът на тази вратовръзка беше толкова натрапчив, че от време на време, когато затвореше очи, Филип Филипович в пълния мрак виждаше ту на тавана, ту на стената пламтящ факел с небесносин ореол. Когато ги отвореше, пак ослепяваше, защото откъм пода, пръскайки ветрила от светлина, биеха на очи лачените половинки с бели гети.

„Все едно, че е с галоши“ – с неприятно чувство си помисли Филип Филипович. Човекът до вратата поглеждаше с мътни очи и пушеше цигара, ръсейки нагръдника си с пепел.

Часовникът на стената до дървения пъдпъдък би пет пъти. Вътре в него нещо още стенеше, когато Филип Филипович поведе разговора:

– Аз, струва ми се, вече на два пъти ви молих да не спите на миндера в кухнята, особено денем.

Човекът се окашля дрезгаво, сякаш беше се задавил с костилка, и отговори:

– В кухнята въздухът е по-приятен.

Гласът му беше необикновен, възглух и в същото време кънтящ като в малка бъчвичка.

Филип Филипович поклати глава и попита:

– Откъде се взе тая гадост? Става дума за вратовръзката.

Следвайки посоката на пръста му, човекът сведе очи над провисналата си устна и погледна вратовръзката си с любов.

– Що да е „гадост“? – заговори той. – Екстра вратовръзка си е, Дария Петровна ми я подари.

– Дария Петровна ви е подарила нещо не по-малко отвратително от тия обувки. Каква е тази сияеща глупост? Откъде? Аз какво бях помолил? Да ви се купят нормални обувки! А това на какво прилича? Нима доктор Борментал ви ги е избрал?

– Аз поисках да са лачени. Не съм ли и аз човек? Идете на Кузнецка – всички ходят с лачени.

Филип Филипович повъртя глава и заговори с тежест:

– Спането на миндера се прекратява, ясно ли ви е? Какво е това нахалство? Не разбирате ли, че пречите?! Там има жени.

Лицето на човека стана мрачно, устните му се издадоха напред.

– То пък едни жени! Да не би да са хайлайфни дами? Обикновена слугиня, а се

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
перчи като комисарка. Знам, че Зинка ме е наклепала.

Филип Филипович го погледна строго.

– Да не сте посмели да наричате Зина Зинка, ясно ли ви е?

Мълчание.

– Ясно ли ви е, питам?

– Ясно ми е.

– Махнете тази страхотия от врата си. Вие... Погледнете се в огледалото на какво приличате. Същински цирк. Не хвърляйте угарки по пода – за стотен път ви моля. Повече да не съм чул псувня в апартамента! Не плюйте! Ей го плювалника. В тоалетната вършете всичко както трябва. Със Зина оттук нататък няма да разговаряте. Тя се оплаква, че сте я причаквали в тъмното. Внимавайте! Кой е отговорил на един пациент „кучета го яли“? Да не мислите, че се намирате в кръчма?

– А бе, татенце, защо толкоз ми свивате сармите? – изведнъж заговори плачливо човекът.

Филип Филипович се изчерви, очилата му блеснаха.

– Не съм ви никакво татенце. Ама че фамилиарности! Втори път да не съм чул тази дума! Ще ме наричате на малко и бащино име!

В очите на човека пламна дръзко изражение.

– А бе какво ви става?... Ту не плюй, ту не пуши, ту не ходи еди-къде си. Туй работа ли е? Все едно, че съм в трамвай. Защо не ме оставите да си живея живота? И за „татенцето“ не сте прав. Аз молил ли съм ви да ми правите операция? – възмутено лаеше човекът. – И таз добра! Хванали една животинка, разцепили й с ножче главата, а сега се гнусят. Аз може и да не съм ви давал разрешение да ме оперирате. Нито пък (човекът извъртя очи към тавана, сякаш искаше да си спомни някаква формулировка), нито пък роднините ми. Знам ли, може би и иск имам право да ви предявя.

Очите на Филип Филипович станаха съвсем кръгли, пурата изпадна от ръката му. „Ама че тип!“ – му мина през ума.

– Благоволявате да изразите недоволство от това, че са ви превърнали в човек, така ли? – попита той, присвил очи. – Може би предпочитате пак да търчите около боклукчийските кофи? Да мръзнете в тунелите към вътрешните дворове? Е, ако знаех...

– Я стига сте ми натяквали за тия боклукчийски кофи! Изкарвах си прехраната. Ами ако бях умрял под ножа ви? По-полека, другарю!

– Филип Филипович! – яростно възкликна Филип Филипович. – Не съм ви никакъв другар! Това е чудовищно! „Кошмар, кошмар“ – помисли си той.

– Е па, има си хас... – иронично заговори човекът и застана в победоносна поза. – Туй го разбираме. Можем ли да сме ви другари?! Къде ти! В университети не сме учили, в апартаменти от по петнайсет стаи с бани не сме живели. Само че май е време да се сложи край на тия работи. Днес всеки има право...

Филип Филипович слушаше, пребледнявайки, разсъжденията на човека. Той прекъсна речта си и се запъти демонстративно към пепелника с оплунчена цигара в ръката. Походката му беше патрава. Той дълго мачка угарката в мидата с изражение, което явно говореше: „На На!“ След като угаси цигарата, неочаквано изтрака със зъби и завря нос под мишницата си.

– С пръсти ще ловите бълхите! С пръсти! – яростно се развика Филип Филипович. – И не разбирам откъде ги вземате!

– Да не би да ги развъждам?! – засегна се човекът. – Изглежда, бълхите си ме

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
обичат. – После почовърка с пръсти под хастара на ръкава и измъкна оттам стиска
рижав лек ваталин.

Филип Филипович насочи взор към гирляндите на тавана и забарабани с пръсти по
бюрото. След като екзекутира бълхата, човекът се дръпна настрана и седна на един
стол,. Ръцете му с повесени китки се спуснаха чак до пешовете на сакото. Очите
му се извиха към квадратчетата на паркета. Той съзерцаваше обувките си и това му
доставяше удоволствие. Филип Филипович погледна натам, където святкаха
отблясъците от тъпите му бомбета, зажумя и каза:

– Какво друго искахте да ми съобщите?

– А, дребна работа. Нищо и половина. Документ ми трябва, Филип Филипович.

Филип Филипович направи недоволна гримаса.

– Хм! Д-дявол да го вземе! Документ! Действително... Хм... а дали няма някакъв такъв
начин... – Гласът му звучеше несигурно и измъчено.

– Моля ви се – уверено му отговори човекът, – как тъй без документ? Тоя път да
прощавате. Много добре ви е известно, че на човек без документи строго му се
забранява да съществува. Първо домкомитетът...

– Какво общо има с това домкомитетът?

– Как тъй какво? Срещат ме, питат: „Ти, драги, кога ще се регистрираш?“

– Ох, божичко – унило възкликна Филип Филипович, – срещат, питат... Въобразявам си
какво им отговаряте. Нали ви бях забранил да се шляете по стълбицето?!

– Да не би да съм каторжник? – зачуди се човекът и съзнанието за собствената му
правова пламна дори в рубина. – И от къде на къде ще разправяте, че съм се
шляел? Думите ви са доста обидни. Ходя си като всички хора.

При това той тропна с лачените си крака по паркета.

Филип Филипович мълкна, очите му се отместиха настрана. „Все пак трябва да се
сдържам“ – помисли си той. Отиде до бюфета и изпи на един дъх цяла чаша вода.

– Отлично – по-спокойно заговори той. – Работата не е в думите. Та какво казва
този ваш прелестен домкомитет?

– Какво ще казва... И не сте прав да му викате „прелестен“. Той защитава
интересите...

– Чии интереси, ако мога да запитам?

– То се знае чии – на трудовия елемент. Филип Филипович се опули.

– А как разбрахте, че сте труженик?

– Ами ясно е, че не съм непман.

– Както и да е. Та какво му е нужно в защита на вашите революционни интереси?

– То се знае – какво – да ме регистрират. Те казват: къде се е чуло и видяло
нерегистриран човек да живее в Москва? Това – едно. А най-важното – отчетният
картон. Не искам да ме броят за дезертър. Освен туй профсъюзът, трудовата
борса...

– Можете ли да ми обясните въз основа на какво ще ви регистрирам? На тази
покривка за маса или на паспорта ми? Редно е все пак да се съобразявате с
положението. Недейте забравя, че сте... въз... тъй да се каже, неочаквано появило се
същество, лабораторно... – Филип Филипович говореше вее по-несигурно.

Човекът победоносно мълчеше.

– Отлично. Вярно, в края на краищата редно е да бъдете регистриран и изобщо

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru устроен според плановете на този ваш домкомитет, нали? Но вие нямате нито малко, нито фамилно име.

– Тоя път не познахте. Име като нищо мога да си избира. Обнародвам го във вестника – и край.

– И как ще благоволите да се именувате?

Човекът си оправи вратовръзката и отговори:

– Полиграф Полиграфович.

– Не се правете на глупак – мрачно му отвърна Филип Филипович, – сериозно ви говоря.

Хаплива усмивка разкриви устните на човека.

– Едно не мога да разбера – заговори той весело и смислено, – на майка да псувам не бива, да плюя не бива. А от вас все това чувам: „Глупак, та глупак.“ Май в Ресефесере само на професорите им е позволено да нагрубят?

Филип Филипович усети, че кръвта му се качва в главата, и докато си наливаше вода, строши чашата. След като се напи от друга, той си рече: „Още малко, и ще вземе да ме поучава. И ще е съвсем прав. Бива ли толкова да не се владее?!“

Той се обърна, преувеличено учтиво пречупи кръст и произнесе с желязна твърдост:

– Из-винявайте, нервите ми са разстроени, вашето име ми се стори чудновато. Откъде ли, интересно, сте го изровили?

– Домкомитетът ми го препоръча. В календара го търсихме. „Кое ще си харесаш?“ – питат. И аз си го избрах.

– В никой календар не може да има нищо подобно.

– Чудя ви се – захили се човекът. – Как да не може, когато в манипулационната ви виси същият.

Без да става, Филип Филипович се пресегна към бутона на тапетите ѝ в отговор на позвъняването дойде Зина.

– Календара от манипулационната.

Заточи се пауза. Когато Зина се върна с календара, Филип Филипович попита:

– Къде е?

– На четвърти март се празнува.

– Покажете ми го. Хм... По дяволите... хвърлете го в печката, Зина, още сега.

Зина, уплашено опулила очи, излезе с календара, а човекът заклати глава укоряващо.

– Фамилното ви име мога ли да науча?

– За фамилно съм съгласен да приема наследственото.

– Как наследствено? По-точно?

– Бубев.

В кабинета пред бюрото стоеше председателят на домкомитет Швондер с кожена куртка. Доктор Борментал седеше на едно кресло. При това по зачервените от студа бузи на доктора (той току-що беше се прибрал) се бе изписало същото смутено изражение, както и по лицето на седналия до него Филип Филипович.

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru

– Та какво да напиша? – нетърпеливо попита той.

– Не се притеснявайте де – започна Швондер, – работата с нищо и никаква. Напишете едно заявление, гражданино професор. Тъй й тъй, предявителят на настоящото наистина е Полиграф Полиграфович Бубев, хм... зароден във вашия апартамент.

Борментал се разшава от смайване в креслото, на Филип Филипович му трепна мустакът.

– Хм... дявол да го вземе! Нищо по-глупаво не мога да си представя. Хич не се е зараждал той, а просто... е, с една дума...

– Това си е ваша работа – със спокойно злорадство: заяви Швондер, зародил ли се е, или не е... Така или иначе, вие сте правили опита, професоре, следователно вие сте създали гражданина Бубев.

– Кратко и ясно – излая Бубев откъм библиотечния шкаф. Той беше се зазяпал във вратовръзката си, която се отразяваше в огледалната бездна.

– Много ще ви замоля – сръза го Филип Филипович – да не се намесвате в разговора. Недейте ми казва „кратко и ясно“, когато никак не е ясно.

– Как да не се меся?! – докачено забоботи Бубев, а Швондер незабавно го подкрепи:

– Извинявайте, професоре, гражданинът Бубев е напълно прав. Негово право си е да участва в обсъждането на собствената му участ, тъй като става дума за документи. Документът е най-важното нещо на тоя свят.

В този момент оглушително звънване над ухото прекъсна разговора. Филип Филипович каза в микрофона на слушалката: „Да...“, изчерви се и се развика:

– Моля да не ми губите времето с глупости. Какво ви влиза в работата? – И затръшна с все сила слушалката върху рогцата.

Лъчезарна усмивка се разля по лицето на Швондер.

Филип Филипович викна, поморавявайки:

– С една дума, хайде да приключим с това.

Съдра един лист от бележника си и нахвърли няколко думи, след това ядосано ги прочете на глас:

– „С настоящото удостоверявам...“ Дивотии... Хм... „Предявителят на настоящото, човек, получен при лабораторен опит чрез операция на главния мозък, има нужда от документи...“ По дяволите! Аз изобщо съм против издаването на тези идиотски документи. Подпис – „Професор Преображенски“.

– Доста странно ми изглежда това, професоре – засегна се Швондер. – Как тъй можете да наричате документите идиотски? Аз не мога да допусна пребиваването в сградата на бездокументен квартирант, а на всичко отгоре и незаведен на военен отчет от милицията. Ами ако вземе да избухне някоя война с империалистическите хищници?

– Аз на никаква война не отивам! – неочаквано изджафка начумерено Бубев.

Швондер се сепна, но бързо се съвзе и учтиво направи забележка на Бубев:

– Вие, гражданино Бубев, говорите крайно несъзнателно. Трябва да се зачислите на военен отчет.

– На отчет ще се зачисля, ама друг път ще воювам! – враждебно му отговори Бубев, оправяйки вратовръзката си.

Дойде време Швондер да се смути. Преображенски се спогледа злобно и измъчено с Борментал: „Видяхте ли?“ Борментал кимна многозначително.

– Аз съм тежко ранен по време на операцията – мрачно проскимтя Бубев, – вижте как са ме подредили. – И посочи главата си. Напреки през челото му минаваше много пресен оперативен белег.

– Да не би да сте анархоиндивидуалист? – попита Швондер, вдигайки високо вежди.

– Аз подлежа на освобождаване от военна служба като параграфист – отговори му Бубев.

– Добре де, това сега не е най-важното – каза смаяният Швондер, – фактът е, че ще изпратим удостоверението на професора в милицията и ще ви издадат документ.

– Вижте какво... ъъ... – внезапно го попита Филип Филипович, явно налегнат от някаква мисъл – нямате ли в сградата някоя свободна стая? Съгласен съм да я купя.

Жълтички искри засвяткаха в очите на Швондер.

– Не, професоре, за най-голямо съжаление. И няма изгледи да се освободи.

Филип Филипович стисна устни и нищо не каза. Телефонът пак зазвъня като побъркан. Без да се обади, Филип Филипович блъсна слушалката така, че тя се повъртя и увисна на синия шнур. Всички трепнаха. „Изнервил се е старецът!“ – помисли си Борментал, а Швондер със светнали очи се поклони и излезе.

Бубев, скърцайки с подметките на лачените си обувки, тръгна подир него.

Професорът остана насаме с Борментал. След кратка пауза Филип Филипович затресе ситно глава и заговори:

– Честна дума, това е кошмар! Видяхте ли? Кълна ви се, драги докторе, през тия две седмици се измъчих повече, отколкото през последните четиринайсет години! Ама че тип!...

В далечината глухо издрънча стъкло, после литна сподавен женски писък и веднага след това угасна. Нечистата сила се заблъска в тапетите на коридора, насочвайки се към манипулационната, там нещо изтрещя и мигновено се стрелна обратно. Затряскаха се врати и откъм кухнята се обади niskият глас на Дария Петровна. След това зави Бубев.

– Божичко, това пък какво е? – извика Филип Филипович и се втурна към вратата.

– Котарак – досети се Борментал и изскочи след него.

Те се завтекоха по коридора към антрето, нахълтаха в него, оттам свиха по коридорчето към клозета и банята. От кухнята изхвъркна Зина и се сблъска с Филип Филипович.

Колко пъти съм заповяждал да няма котараци?! – развика се вбесен Филип Филипович. – Къде е той? Иван Арноldович, успокойте, за бога, пациентите в приемната!

– В банята, в банята се е залостил проклетникът – викаше, задъхвайки се, Зина.

Филип Филипович натисна вратата на банята, но тя не се помръдна.

– Незабавно отпорете!

В отговор в заключената баня нещо заподскача по стените, строполиха се легени, подивелият глас на Бубев глухо изрева зад вратата:

– Ще те убия на място.

Тръбите зашумяха и потече вода. Филип Филипович подпря вратата с рамо и започна да я кърти. Зачервената от жегата Дария Петровна се показа с разкривено лице на прага на кухнята. След това високото стъкло досами тавана между банята и кухнята се цепна, от него изпаднаха две парчета, а подир тях се изтърси грамаден котарак

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru на тигрови пръстени и с небесносиня лента на врата, приличащ на полицай. Той падна на масата в дългото блюдо, сцепи го на две, скочи от блюдото на пода, след това се изви на три крака, а с десния замахна като в танц и се шмугна през тясната пролука към задния вход. Пролуката се разшири и котаракът бе сменен от бабешка физиономия със забрадка. Поръсената с бели точки пола на бабичката се намери в кухнята. Бабичката си избърса устата с палец и показалец, огледа кухнята с подутите си и бодливи очички и произнесе с любопитство:

– О, господи Исусе!

Клетият Филип Филипович прекоси кухнята и попита бабичката застрашително:

– Какво искате?

– Ще ми се да видя говорящото кученце – подмазвачески отговори бабичката и се прекръсти.

Филип Филипович пребледня още повече, приближи се до бабичката и ѝ прошепна астматично:

– Веднага напуснете кухнята!

Бабичката заотстъпва заднишком към вратата и каза докачено:

– Не сте ли много дързък, професоре?

– Вън, рекох! – повтори Филип Филипович и очите му станаха кръгли като на бухал. Той собственоръчно затръшна вратата зад гърба на бабичката. – Дария Петровна, нали ви бях помолил?

– Филип Филипович – отчаяна му отговори Дария Петровна, стиснала оголените си ръце в юмруци, – какво да правя? Хората от сутрин до вечер напират, не мога да си гледам, работата.

Водата в банята ревеше глухо и страховито, но вече не се чуваха гласове. Влезе доктор Борментал.

– Иван Арнолдович, убедително ви моля... хм... колко пациенти има там?

– Единайсет – отговори Борментал.

– Отпратете ги, днес няма да преглеждам. Филип Филипович почука с кокалчетата на пръстите си по вратата и извика:

– Благоволете да излезете още сега! Защо сте се заключили?

– Гу-гу – жално и глухо му отвърна гласът на Бубев.

– Какво, какво?... Не чувам, спрете водата.

– Бау! Бау!

– Ама спрете водата де! Не разбирам какво е направил... – развика се Филип Филипович, изпадайки в бяс.

Зина и Дария Петровна надничах през кухненската врата. Филип Филипович задумка с юмрук по вратата.

– Ето го – извика Дария Петровна от кухнята.

Филип Филипович се втурна натам. През строшения прозорец под тавана се мярна и после се подаде в кухнята физиономията на Полиграф Полиграфович. Тя беше разкривена от злоба, с плачливи очи, а през целия нос се виеше, пламенеейки от прясната кръв, драскотина.

– Полудели ли сте? – попита Филип Филипович. – Защо не излезете през вратата?

Бубев, притеснен и уплашен, се озърна и отговори:

- Заключил съм се.
 - Отворете си де! Никога ли не сте виждали секретна брава?
 - Не ще да се отвори пущината! – уплашено отговори Полиграф.
 - Божичко, той е мръднал предпазителя! – извика Зина и плесна с ръце.
 - Там има едно копченце! – викна Филип Филипович, мъчейки се да заглуши водата. – Натиснете го надолу... Надолу, надолу го натиснете!
- Бубев се изгуби, но след малко пак се показва на прозорчето.
- Нищичко се не види – ужасен изляя той през прозорчето.
 - Ами светнете лампата! – Филип Филипович беше побеснял.
 - Проклетото котарачище строши крушката, а аз, докато се мъчех да го хвана за краката, откъртих крапа и сега не мога да го намеря.

Тримата плеснаха с ръце и останаха вцепенени в това положение. След около пет минути Борментал, Зина и Дария Петровна седяха един до друг върху мокрия килим, навит на руло в подножието на вратата, и го притискаха със задници към пода, а портиерът Фьодор със запалената венчална свещ на Дария Петровна се катереше по дървена стълба към вентилационното прозорче. Задникът му на едри сиви карета се мярна във въздуха и изчезна в отвора.

- Ду... гу-гу! – крещеше нещо Бубев през рева на водата.

Зачу се гласът на Фьодор:

- Филип Филипович, все едно, ще трябва да отворим, нека се изтече през кухнята.
- Отваряйте! – сърдито извика Филип Филипович.

Тройката се надигна от килима. Напънаха вратата на банята и водата веднага нахлу в коридорчето. В него тя се раздели на три потока: направо към отсрещния клозет, надясно към кухнята и наляво към антрето. Джапайки и подскачайки, Зина затръшна неговата врата. До глезените във водата, излезе Фьодор, който неизвестно защо се усмихваше. Той беше като с мушам, целият прогизнал.

- Едвам я затыкнах, голямо е налягането – поясни той.
- Къде е оня? – попита Филип Филипович, проклинайки, и вдигна единия си крак.
- Страх го е да излезе – каза Фьодор, усмихвайки се глупаво.
- Ще ме биете ли, татенце? – дочу се плачливият глас на Бубев от банята.
- Дръвник! – кратко му отвърна Филип Филипович.

Зина и Дария Петровна с надигнати до коленете поли, с голи крака, и Бубев с портиера, също боси, със запретнати крачоли, бършеха с парцали пода на кухнята и ги изцеждаха в кофи и в умивалника. Зарязаната готварска печка бумтеше. Водата се изтичаше през вратата към къртящото стълбище и оттам по стъпалата отиваше към мазето.

Борментал, застанал на пръсти на сред голямата локва на паркета в антрето, водеше преговори през откренатата колкото позволяваше синджирчето врата:

- Днес няма да има прегледи, професорът не е добре. Имайте любезността да се дръпнете от вратата, тук се пукна една тръба...

- А кога ще преглежда? – не мириясваше гласът. – Аз съм съвсем за малко...

- Невъзможно е – Борментал се прехвърли от пръсти на пети, – професорът лежи и тръбата се пукна. Утре заповядайте. Зина, миличка! Оттук бършете, иначе ще залее

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
официалното стълбище.

– Не смогваме с парцалите!

– Сега ще я изгребем с канчета – обади се Фьодор, – ей сегичка.

Звънецът на входната врата не млъкваше и водата накваси подметките на Борментал.

– Но кога ще бъде опериран? – досаждаше един глас и правеше опити да се промуши през пролуката.

– Тръбата се спуска...

– С галоши съм, мога да прегазя.

Зад вратата се появи синкави силуети.

– Невъзможно е. Моля ви, елате утре.

– Ама аз съм записан.

– Утре. Водопроводът се повреди.

Фьодор пълзеше из езерото около краката на доктора, стържеше с канчето, а издрасканият Бубев измисли нов метод. Той нави един огромен парцал, легна по корем във водата и я погна от антрето обратно към клозета.

– Защо я разкарваш из целия апартамент, обеснико? – сърдеше се Дария Петровна. – Изливай я в умивалника.

– С умивалника няма да насмогнем – отговори ѝ Бубев, ловейки с ръце мътната вода, – ще залее главния вход.

От коридора със скърцане се зададе една пейчица, а на нея стоеше, балансирайки, Филип Филипович със сини чорапи на райета.

– Иван Арнолдович, стига сте им отговаряли! Идете в спалнята, ще ви дам пантофи.

– Нищо, Филип Филипович, дребна работа.

– Обуйте едни галоши.

– Няма нужда, вече си намокрих краката.

– Ах, боже Мой! – завайка се Филип Филипович.

– Мръсно животно – неочаквано се обади Бубев, който клечеше със супник в ръцете.

Борментал затръшна вратата, не се сдържа и прихна да се смее. Ноздрите на Филип Филипович се разшаваха, очилата му засвяткаха.

– Кого имате предвид – попита той Бубев от висотата си, – ако мога да знам?

– За котарака казвам, гадина долна! – отговори Бубев, отмествайки очи настрана.

– Знаете ли, Бубев – каза Филип Филипович, след като си пое дъх, – положително не съм виждал по-нахално същество от вас.

Борментал се изкиска.

– Вие – продължи Филип Филипович – сте просто безсрамник. Как смееете да говорите такива неща? Направихте тая беля и на всичко отгоре си позволявате... Не! Това е дявол знае какво!

– Бубев, кажете ми, ако обичате – обади се Борментал, – докога ще гоните котките? Засрамете се! Това е безобразие! Диващина!

– Как да е диващина?! – мрачно отговори Бубев. – Никаква диващина не е. Не го

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
изтрайвам в апартамента. Само гледа какво да задигне. Изплюска каймата на Дария.
Исках да го вкарам в пътя.

– Вас трябва някой да ви вкара в пътя – рече Филип Филипович. – Я си вижте физиономията в огледалото.

– За малко да ми извади окото – мрачно се обади Бубев, пипайки окото си с мокра мръсна ръка.

Когато почернелият от влагата мокър паркет позасъхна, всички огледала се замъглиха и престана да се звъни на вратата, Филип Филипович се появи в антрето по сахтиянени червени пантофи.

– Ето ви, Фьодор.

– Най-покорно благодаря.

– Веднага да се преоблечете. Да, и ще ви препоръчам: пийнете си водка при Дария Петровна.

– Най-покорно благодаря. – Фьодор помълча притеснено, после каза: – Да прощавате, Филип Филипович, чак ме е срам. Само че трябва да се плати прозорецът на седми апартамент. Гражданинът Бубев го строшил с камък.

– Котарак ли е замерял? – попита Филип Филипович, навъсен като облак.

– Там е работата, че наемателя на апартамента. Той вече се закани, че щял да го даде под съд.

– Дявол да го вземе!

– Бубев прегърнал готвачката им, а той го погнал. И се скарали.

– За бога, веднага ми съобщавайте за такива неща! Колко трябва?

– Рубла и половина.

Филип Филипович извади три лъскави монети по петдесет копейки и ги връчи на Фьодор.

– Бива ли да се плащат на такъв простак рубла и половина? – зачу се през вратата глух глас. – Той си е виновен...

Филип Филипович се обърна, мълком избута Бубев, натика го в приемната и врътна ключа. Бубев веднага задумка отвътре е юмруци по вратата.

– Стига! – с явно поболял глас възкликна Филип Филипович.

– Е, туй вече наистина е и аз не знам какво – многозначително констатира Фьодор. – Такъв нахалник през живота си не съм виждал.

Борментал изникна като изпод земята.

– Филип Филипович, моля ви, недейте се ядосва.

Енергичният ескулап отключи вратата на приемната и оттам се чу гласът му:

– В кръчма ли се намирате?

– За бой плаче – добави решителният Фьодор.

– Не бива така, Фьодор – печално промърмори Филип Филипович.

– Ама моля ви се, за вас ми е жал, Филип Филипович.

– Не, не и не! – настойчиво заговори Борментал. – Бъдете така любезен да си я сложите.

– Стига де! – размаргази се недоволният Бубев.

– Благодаря ви, докторе – благо каза Филип Филипович, – защото на мен вече ми омръзна да правя забележки.

– Все едно няма да ви позволя да ядете, докато не си я сложите. Зина, вземете майонезата от Бубев.

– Как тъй „вземете“?! – вкисна се Бубев. – Сега ще си я сложа.

С лявата си ръка той загради купичката с майонезата от Зина, а с дясната натъпка края на салфетката под яката си и заприлича на клиент от бръснарница.

– И с вилица, ако обичате – добави Борментал.

Бубев въздъхна продължително и започна да излавя парчета есетра от гъстия сос.

– Да си пийна още водчица, а? – заяви той въпросително.

– А няма ли да ви стане много? – осведоми се Борментал. – Напоследък твърде налитате на водката.

– Свиди ли ви се? – попита Бубев и го погледна изпод вежди.

– Глупости приказвате – намеси се суровият Филип Филипович, но Борментал го прекъсна.

– Не се тревожете, Филип Филипович, оставете на мен. Вие, Бубев, дрънките дивотии и най-възмутителното е, че ги дрънките безапелационно и уверено. Водката, естествено, не ми се свиди, тя не е моя, а на Филип Филипович. Просто това е вредно. Туй първо, а второ – и без водка се държите неприлично.

Борментал посочи залепения бюфет.

– Зинуша, дайте ми, ако обичате, още малко от рибата – рече професорът.

В това време Бубев се пресегна към гарафичката, погледна накриво Борментал и си напълни чашката.

– И на другите трябва да предложите – каза Борментал. – И тъй, първо на Филип Филипович, след това на мен и най-накрая на себе си.

По устните на Бубев потрепна едва забележима саркастична усмивка и той наля водка в останалите две чашки.

– Всичкото ви е като на парад – заговори той, – салфетката насам, вратовръзката натам, па „извинявайте“, па „моля ви“, па „мерси“, а истински не ви стиска. Сами се тормозите като през царско време.

– А как е „истински“, ако може да запитам?

Бубев не отговори на Филип Филипович, а вдигна чашката си и произнесе:

– Всичко най ви желая...

– Да ви се връща – с известна ирония се обади Борментал.

Бубев лисна съдържанието на чашката в гърлото си, намръщи се, доближи парченце хляб до носа си, помириса го, а след това го налапа, при което очите му се наляха със сълзи.

– Стажът му се обажда – неочаквано каза отсечено и' сякаш в унес Филип Филипович.

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
Борментал го изгледа учудено.

– Виноват...

– Стажът – повтори Филип Филипович и горко поклати глава, – с нищо не можем да му помогнем. Климсие бил, Климсие останал.

Борментал с огромен интерес остро се взря в очите на Филип Филипович.

– Смятате ли, Филип Филипович?

– Какво ще смятам, сигурен съм.

– Нима... – започна Борментал и млъкна, поглеждайки Бубев.

Той се намръщи подозрително.

– Später! [4 – по-късно (нем.) – Б.р.] – тихо каза Филип Филипович.

– Gut [5 – добре (нем.). – Б.р.] – съгласи се асистентът му.

Зина донесе пуйката. Борментал наля на Филип Филипович червено вино, предложи и на Бубев.

– Не ща, по-добре водчица да си пийна. – Лицето му беше се лъснало, по челото му беше избила пот, той беше се развеселил.

Филип Филипович също поомекна след виното. Очите му се проясниха, той благосклонно поглеждаше Бубев, чиято черна глава седеше в салфетката като муха в сметана.

А Борментал, след като си похапна, прояви жажда за дейност.

– Е, какво да предприемам тази вечер с вас? – поиска да чуе той мнението на Бубев.

Той премигна няколко пъти и отговори:

– Най-добре ще е да идем на цирк.

– Всеки ден на цирк – благодушно му възрази Филип Филипович. – Според мен това е доста скучно. На ваше място поне веднъж бих отишъл на театър.

– На театър няма да ида – неприязнено му отвърна Бубев и си прекръсти устата.

– Хълцането на трапезата убива апетита на околните – машинално му събщи Борментал. – Извинявайте за забележката... А защо' собствено не ви харесва театърът?

Бубев погледна през празната чаша като през далекоглед, помисли малко и се нацупи.

– Ами щото се правят на улави... Дърдорят, дърдорят... Чиста контрареволуция!

Филип Филипович се отпусна на готическата облегалка и така се разсмя, че в устата му засвятка златна тараба. Борментал само завъртя глава.

– Да бяхте почели нещо – предложи той. – Защото все пак...

– и бездруго чета, чета... – отговори Бубев и неочаквано си наля хищно и бързо половин водна чаша водка.

– Зина – тревожно извика Филип Филипович, – вдигни водката, моето момиче. Стига ни толкова. Та какво четете?

– В главата му изведнъж се мярна картина: необитаем остров, палма, човек, облечен с животински кожи и с калпак на главата. „Не ще е зле Робинзон...“

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru

– А бе тая, как се викаше... кореспонденция на Енгелс с оня, как му беше името... с Кауцки.

Борментал спря вилицата с парче бяло месо насред пътя, а Филип Филипович си разплиска виното. Бубев издебна момента и глътна водката.

– А ще ми бъде ли позволено да знам какво можете да кажете по повод на прочетеното?

Бубев вдигна рамене.

– А бе не съм съгласен.

– С кого? С Енгелс или с Кауцки?

– И с двамата – отговори Бубев.

– Това е великолепно, заклевам се в господата. „На любимата чудесна...“ А какво бихте могли да предложите от своя страна?

– Какво има да предлагам?!... Пишат, пишат... конгрес, някакви си германци... чак ми се пръска главата. Майката му е всичко да се раздели поравно...

– Точно така си мислех – възкликна Филип Филипович и тупна с длан по масата, – именно това предполагах.

– И начинът ли ви е известен? – заинтригуван попита Борментал.

– Какъв ти начин! – поясни Бубев, който беше станал словоохотлив след водката. Фасулска работа. Щото на какво прилича; един се шири в седем стаи, има четирийсет чифта гащи, а друг обикаля боклукчийските кофи да намери нещо за ядене.

– Това за седемте стаи сигурно е намек по мой адрес? – попита Филип Филипович, горделиво присвил очи.

Бубев се сви и нищо не каза.

– Добре, аз също не съм против подялбата. Докторе, колко души отпратихте вчера?

– Трийсет и девет – веднага отговори Борментал.

– Хм... Триста и деветдесет рубли. На тримата мъже... Дамите – Зина и Дария Петровна – няма да ги слагаме в сметката. Вие, Бубев, дължите сто и трийсет рубли.

– И таз добра! – уплашено му отговори Бубев. – За какво?

– За крана и за котарака – неочаквано ревна Филип Филипович, излизайки от състоянието на иронично спокойствие.

– Филип Филипович – тревожно се обади Борментал.

– Почакайте!... За безобразието, което извършихте и благодарение на което не можах да приема пациентите си. Това е направо нетърпимо. Скача човекът като първобитен из целия апартамент, кърти кранове. Кой уби котката на мадам Полосухер? Кой?...

– Вие, Бубев, онзи ден сте ухапали една дама на стълбището – връхлетя го и Борментал.

– Вие стоите... – ръмжеше Филип Филипович.

– Ама тя ме фрасна по мутрата – изквича Бубев, – мутрата ми да не би да е общинска?!

– Защото сте я оципали за гърдата – развика се Борментал и събори чашата си, – вие стоите...

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru

– Вие стоите на най-долното стъпало на развитието – надвика го Филип Филипович. – Вие тепърва има да се формирате, слабо в умствено отношение същество. Всичките ви постъпки са животински, а вие в присъствието на хора с висше образование си позволявате с абсолютна непоносима безцеремонност да предлагате съвети от космически мащаб и не по-малко космическа глупост за това как всичко да се раздели... и в същото време изядохте пастата за зъби.

– Онзи ден – потвърди Борментал.

– Всичко това ще ви излезе през носа... – крещеше Филип Филипович. – Между другото защо сте изтрили мехлема от него? Запомнете, че трябва да мълчите и да слушате какво ви се казва. Да се учите и да се стараете да станете що-годе приемлив член на социалното общество. Между другото кой негодник ви е снабдил с това книжле?

– За вас всички са негодници – уплашено му отговори Бубев, зашеметен от нападението и отляво, и отдясно.

– Досещам се – възкликна Филип Филипович, зачервявайки се злобно.

– Добре де, Швондер ми го даде. Той не е негодник... Да съм се развивал.

– Виждам как се развивате след Кауцки – пискливо извика Филип Филипович и прежълтя. След това яростно натисна бутона на стената. – Днешната случка най-добре илюстрира това. Зина!

– Зина! – ревна уплашеният Бубев.

Зина дотича бледа.

– Зина, там, в приемната... В приемната ли е?

– В приемната – покорно отговори Бубев, – зелено като гущер...

– Има едно зелено книжле...

– Ама защо ще го горите?! – отчаяно възкликна Бубев. – Държавно е, от библиотеката.

– Кореспонденция се казва... На... как му беше името... Енгелс с оня дявол... В печката!

Зина изхвъркна.

– Честна дума, иде ми да обеся тоя Швондер на първия клон – яростно възкликна Филип Филипович, впивайки зъби в крилцето на пуйката. – Загнездил се е в сградата един изумителен мръсник, същински цирей. И не стига, че пише разни глупави пасквили по вестниците...

Бубев взе да гледа професора злобно и иронично. Филип Филипович на свой ред го погледна накриво и млъкна.

„Ох, май на зле отиват работите в апартамента“ – изведнъж пророчески си помисли Борментал.

Зина внесе на кръгло блюдо рижав от едната страна и зачервен от другата кейк и кафеник.

– Няма да го ям – побърза да каже заканително и враждебно Бубев.

– Никой изобщо не ви кани, дръжте се прилично. Заповядайте, докторе.

Обедът привърши в мълчание.

Бубев извади от джоба си смачкана цигара и запафка.

След като си изпи кафето, Филип Филипович си погледна часовника, натисна бутона на музикалния механизъм и той нежно изсвири осем и четвърт. Филип Филипович се отпусна по стар навик на готическата облегалка и посегна да вземе вестника от масичката.

– Докторе, моля ви, идете с него на цирк. Само, за бога, погледнете в програмата дали няма котараци.

– Чудя се как пускат такива гадове в цирка – мрачно отбеляза Бубев, клатейки глава.

– Всякакви пускат – двусмислено му отговори Филип Филипович. – Какви представления има?

– У Соломонски – зачете Борментал – някакви си четирима... Юсемс и човекът на мъртвата точка.

– Какви ли ще са тия Юсемс? – подозрително се осведоми Филип Филипович.

– Един господ знае. За пръв път срещам тази дума.

– Тогава по-добре вижте у Никитини. Необходимо е да сме наясно.

– У Никитини... У Никитини... Хм... слонове и границата на човешката сръчност.

– Тъй. Какво ще речете за слоновете, драги Бубев? – недоверчиво попита Филип Филипович.

Бубев се засегна:

– Да не би да не разбирам?! Котаракът е друга работа. Слоновете са полезни животни – отговори му Бубев.

– Отлично. Щом са полезни, идете и ги погледайте. Да слушате Иван Арнолдович. И недейте се впуска в никакви разговори там в бюфета. Иван Арнолдович, най-покорно ви моля да не предлагате бира на Бубев.

След десетина минути Иван Арнолдович и Бубев, издокаран с каскет с патешки нос и с балтон с вдигната яка, тръгнаха за цирка. В апартамента настана тишина: Филип Филипович отиде в кабинета си. Запали лампата с тежък зелен абажур, благодарение на което грамадният кабинет потъна в спокойствие, и закрачи насам-натам. Крайчецът на пурата му дълго святка с бледозелен огън.

Професорът беше бръкнал в джобовете на панталона си и тежък размисъл терзаеше ученото му оплешивяло чело. Той примляскваше, тананикаше си през зъби „нилски брегове свещени“ и си мърмореше нещо. Най-сетне остави пурата в пепелника, отиде до стъкления шкаф и освети целия кабинет с трите силни крушки на тавана. От шкафа, от третата стъклена полица, Филип Филипович извади тесен буркан и взе да го разглежда намръщен, вдигайки буркана към светлината. В прозрачната и тежка течност плаваше, без да пада на дъното, малкото бледо топченце, извадено от недрата на Бубевия мозък. Като вдигаше рамене, кривеше устни и хъмкаше, Филип Филипович го поглъщаше с очи, сякаш искаше да открие в бялото непотъващо топченце причината за удивителните събития, които обърнаха нагоре с краката живота в пречистенския апартамент.

И високоученият мъж май наистина я откри. Натам като че ли отиваше работата, защото, след като се нагледа на буркана с мозъчния придатък, го прибра в шкафа, заключи го, сложи ключа в джобчето на жилетката си, а той самият се тръшна, свил глава между раменете си и дълбоко бръкнал в джобовете на самото си, върху кожата на канапетото. Дълго пали втората пура, сплескал със зъби края ѝ, и най-сетне, в пълна самота, зелено оцветен като беловласия... фауст, възкликна:

– Ей богу, май ще се реша.

Никой не му отговори. В апартамента бяха секнали всички звуци. По Обуховата уличка, както знаем, в единайсет часа движението стихва. Много рядко прозвучаваха стъпките на окъснял минавач, те изтрополяваха някъде зад завесите и угасваха. В кабинета нежно звънеше под пръстите на Филип Филипович музикалният механизъм в малкото му джобче. Професорът нетърпеливо чакаше завръщането на доктор Борментал и Бубев от цирка.

VIII

Не се знае какво беше си наумил Филип Филипович. През следващата седмица той не предприе нищо особено и може би вследствие на бездействието му животът в апартамента се препълни със събития.

Пет-шест дека след историята с водата и котарака от домкомитета при Бубев дойде младежът, който беше се оказал жена, и му връчи документите. Бубев ги прибра във вътрешния си джоб и веднага след това повика доктор Борментал:

– Борментал!

– А, да ги нямаме такива! Моля да ме викате на малко и бащино име! – отвърна му Борментал с издължено лице.

Редно е да отбележим, че през тия пет-шест дена хирургът бе сколасал да се скара с възпитаника си осем пъти. И атмосферата в обуховските стаи беше отровена.

– Тогава и мен на малко и бащино! – съвсем основателно отговори Бубев.

– Не! – кресна откъм вратата Филип Филипович. – С тия малко и бащино име в моя апартамент не разрешавам да ви наричат. Ако ви е угодно да престанем да ви именуваме фамилиарно „Бубев“, и аз, и доктор Борментал ще ви наричаме „господин Бубев“.

– Не съм господин, всички господа избягаха в Париж! – излая Бубев.

– Швондер го е наковал! – развика се Филип Филипович. – Както и да е, ще си разчистя сметките с този негодник. Но докато се намирам в тоя апартамент, в него освен господа други няма да има. В противен случай някой от двамата ни – или аз, или вие – ще се изнесе оттук, най-вероятно вие. Още днес ще дам във вестниците обява и бъдете сигурен, ще ви намеря стая.

– Да не съм балама, че да се изнасям оттук?! – много отчетливо изрече Бубев.

– Каквоо? – попита Филип Филипович и лицето му толкова се промени, че Борментал се втурна към него и тревожно го хвана за ръкава.

– Знаете ли, мосю Бубев, не бъдете толкова нахален – извиси глас Борментал.

Бубев отстъпи заднишком, извади от джоба си три хартийки – зелена, жълта и бяла – и заговори, забивайки пръста си в тях:

– Ето. Член съм на жилищната задруга и ми се полагат шестнайсет аршина площ в апартамент номер пет с главен наемател Преображенски.

Бубев се позамисли и добави един израз, който Борментал машинално отбеляза в мозъка си като нов: „Ако нямате нищо против.“

Филип Филипович прехапа устна и промълви непредпазливо през нея:

– Кълна се, че в края на краищата ще застрелям този Швондер.

Бубев възприе тези думи извънредно внимателно и остро, което пролича по очите му.

– Филип Филипович, vorsichtig[6 – По-внимателно (нем.) – Б.р.]... – предупреждаващо започна Борментал.

– То бива, бива... ама чак такава подлост! – викна Филип Филипович на руски. – Имайте предвид, Бубев... господине, че ако си позволите още една безочлива постъпка, ще ви лиша от обед и изобщо от храна в моя дом. Шестнайсетте аршина иди-дойди, но тая жабешка хартийка не ме задължава да ви хранутя.

Бубев изведнъж се уплаши и зяпна.

– Не е редно да бъда оставен без прехрана – замънка той. – Къде ще ям?

– Щом е тъй, дръжете се прилично! – в един глас заявиха двамата ескулаповци.

Бубев явно се поукроти и през тоя ден не причини вреда никому, с изключение на самия себе си: възползувай от краткотрайното отсъствие на Борментал, набара бръснача му и така си разцепи скулата, че Филип Филипович и доктор Борментал му шиха раната, поради което Бубев дълго ви, обливайки се със сълзи.

Следващата нощ в кабинета на професора в зеления полумрак седяха двама души: самият Филип Филипович и верният му, привързан към него Борментал. Останалите обитатели на къщата вече спяха. Филип Филипович беше по тюркоазения си халат и по червените си пантофи, а Борментал по риза и сини тиранти. Между лекарите на кръглата масичка до дебелия албум имаше бутилка коняк, чинийка с лимон и сандъче с пури. В задимената стая учените разпалено обсъждаха последните събития: Тази вечер Бубев беше задигнал от кабинета на Филип Филипович двете десетачки, сложени на бюрото му под преспапието, и изчезнал от апартамента. Прибра се късно абсолютно пиян. Нещо повече: с него се домъкнаха две неизвестни лица, които вдигаха врява на главното стълбище и изявиха желание да преспят у Бубев. Гореспоменатите лица се оттеглиха чак когато Фьодор, който присъствуваше на тази сцена по есенно палто, наметнато върху долните му дрехи, се обади в четирийсет и пето отделение на милицията. Лицата мигновено изфирясаха, щом Фьодор окачи слушалката. Неизвестно къде, след като си отидоха лицата, се бяха дянали малахитеният пепелник от масичката под огледалото в антрето, бобровият калпак на Филип Филипович и бастунът му, на който със старовремски златни букви пишеше: „На скъпия и уважаем Филип Филипович от благодарните ординатори по случай...“ След това стоеше римската цифра XXV.

– Кои бяха тия? – запъти се със стиснати юмруци Филип Филипович към Бубев.

Той се олюляваше, подпираше се на шубите и мъкнаше, че лицата не му били известни, но че те не били никакви си кучи синове, а добри момчета.

– Най-изумителното е, че и двамата бяха пияни... Кога са сколасали?! – чудеше се Филип Филипович, гледайки онова място в стойката, където навремето се намирал юбилейният подарък.

– Специалисти – поясни Фьодор, оттегляйки се да спи с една рубла в джоба.

За двете десетачки Бубев категорично се запъна и при това измънка не много ясно, че не живеел само той в апартамента.

– Аха, може доктор Борментал да е гепил десетачките, така ли? – осведоми се Филип Филипович с тих, но страшен по нюанса си глас.

Бубев се олюля, отвори абсолютно помътнелите си очи и изказа предположението:

– Може пък Зинка да ги е взела...

– Каквоо? – развика се Зина, която се беше показала на вратата като привидение, закривайки на гърдите си разкопаната блузка с длан. – Ти чуваш ли се бе?!...

Вратът на Филип Филипович почервеня.

– Спокойно, Зинуша – каза той, прострял ръка към нея, – не се тревожи, ще оправим тая работа.

Зина незабавно се разциври, разсополиви се и дланта заподскача на ключицата ѝ.

– Зина, как не ви е срам?! Никой не си е помислил такова нещо! Пу, отвратителна история – смутено заговори Борментал.

– Зина, голяма глупачка си, боже, прости ми – започна Филип Филипович.

Но изведнъж Зининият плач секна от само себе си и всички мъкнаха. На Бубев му бе прилошало. След като си блъсна главата в стената, той издаде звук, който не беше нито „и“, нито „е“, а нещо като „йее!“ . Лицето му пребледня и челюстта му се замърда трескаво.

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru

– Дайте на тоя негодник кофата от манипулационната!

И всички се разтичаха, започнаха да се грижат за заболелия Бубев. Когато го поведоха да спи, той, олюлявайки се в ръцете на Борментал, запсува много нежно и мелодично, изговаряйки думите с голяма мъка.

Цялата тази история стана към един през нощта, а сега беше някъде около три след полунощ, но двамата в кабинета бодърствуваха, възбудени от коняка с лимон. Те толкова бяха окадили кабинета, че димът се движеше на гъсти бавни плоскости, без дори да се полюшва.

Доктор Борментал блед, с много решителни очи, вдигна лулата си с тънка като на водно конче талия.

– Филип Филипович – прочувствено възкликна той, – никога няма да забравя как аз, полугладният студент, дойдох при вас и вие ме приютихте в катедрата. Повярвайте ми, Филип Филипович, за мен вие сте значително повече от професор, от учител... Безграничното ми уважение към вас... Позволете да ви целуна, скъпи Филип Филипович.

– Да, драги – смутено изрече Филип Филипович и се изправи насреща му.

Борментал го прегърна и целуна по пухкавите мустаци.

– Ей богу, Филип Филипович...

– Толкова ме трогнахте, толкова ме трогнахте... Благодаря ви – каза Филип Филипович. – Миличък, аз понякога ви крещя по време на операция, имайте добрината да ми простите моята старческа избухливост. Всъщност аз съм толкова самотен... „От Севиля до Гренада...“

– Не ви ли е срам, Филип Филипович?... – искрено възкликна пламенният Борментал. – Ако не искате да ме засегнете, никога недейте ми говори по този начин.

– Благодаря ви, благодаря ви... „Нилски брегове свещени...“ и аз ви обикнах, защото сте способен лекар.

– Филип Филипович, казвам ви – страстно възкликна Борментал, скочи от мястото си, затвори още по-добре вратата към коридора и когато се върна, продължи шепнешката: – Това е единственият изход. Не смея, разбира се, да ви давам съвети, но я се погледнете, Филип Филипович, вие сте направо съсипан, в това си състояние повече не можете да работите!

– Абсолютно е невъзможно – потвърди Филип Филипович.

– Видяхте ли, това е немислимо – шепнеше Борментал. – Предния път казахте, че ви било страх за мен, и да знаете, драги професоре, как ме трогнахте. Не съм малко момченце и си давам сметка каква беля може да стане, но според дълбокото ми убеждение друг изход няма.

Филип Филипович стана, заразмахва ръце й възкликна:

– Не ме изкушавайте, изобщо недейте ми говори за това – професорът закри из стаята, разклащайки димните вълни, – не ща да ви слушам. Разбирате ли какво ще стане, ако ни пипнат? За нас двамата „вземайки под внимание произхода“ не важи. Няма да се отървем независимо от предишните ни присъди. Защото не ви е подходящ произходът, драги.

– Къде ти! Баща ми беше съдебен следовател във Вилно – тъжно каза Борментал, допивайки коняка си.

– Видяхте ли? На топа му викат лоша наследственост. По-отвратителна не мога да си представя. Впрочем греша, моята е още по-лоша. Баща ми беше катедрален протоерей. Мерси. „От Севиля до Гренада, щом отиде си денят...“ Ама че работа, дявол да го вземе.

– Филип Филипович, вие сте величина от световно значение и заради някакъв си, извинявайте за израза, кучи син... Смят ли да ви бутнат с пръст?! Дума да не

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
става!

– Тъкмо затова няма да го сторя – замислено му възрази Филип Филипович, спирайки се и поглеждайки към стъкления шкаф.

– Ама защо?

– Защото вие пък не сте величина от световно значение.

– Дребна риба съм аз...

– Видяхте ли?!... А да изоставя колегата си в случай на катастрофа и да се отърва покрай световното си значение, това, прощавайте... Аз съм възпитаник на Московския университет, а не Бубев.

Филип Филипович горделиво се изпъчи и заприлича на древен френски крал.

– Ох, Филип Филипович... – горестно възкликна Борментал. – И какво излиза? Ще чакате, докато сполучим да направим от този хулиган човек ли?

Филип Филипович го спря с жест, наля си коняк, отпи от него, осмука резенче лимон и заговори:

– Иван Арнолдович, как мислите, разбирам ли аз от анатомията и физиологията, е, да речем, на човешкия мозъчен апарат? Какво ви е мнението?

– Искате ли питане, Филип Филипович? – много развълнуван му отвърна Борментал и разпери ръце.

– Добре, добре. Без фалшива скромност. И аз смятам, че в тази насока не съм последният човек в Москва.

– А аз смятам, че сте първият не само в Москва, но и в Лондон, и в Оксфорд! – яростно го прекъсна Борментал.

– Добре, нека приемем, че е така. Та, драги ми бъдещ професор Борментал, това никой не ще сполучи да го постигне. Край. Излишно е да ви обяснявам. И ако ви питат защо, позовавайте се на мен, казвайте, че Преображенски е рекъл: „Finita.“ Клим! – изведнъж тържествено възкликна Филип Филипович и шкафът му отвърна със звън. – Клим – повтори той. – Вижте какво, Борментал, вие сте първият ученик от моята школа и освен това сте ми приятел, както се убедих днес. Та на вас като на приятел ви съобщавам под секрет – разбира се, знам, че не ще започнете да ми се присмивате, – така и така, дъртото магаре Преображенски се изложи с тази операция като третокурсник. Вярно, откритието излезе ясно ви е какво – Филип Филипович горестно посочи и с двете си ръце завесата на прозореца, очевидно намеквайки за Москва, – но имайте предвид, Иван Арнолдович, че единственият резултат от това откритие ще бъде туй, че този Бубев ще се качи на всички ни ей тук. – Преображенски се потупа по охранения, склонен към паралич врат. – Бъдете спокоен. Ако имаше кой да ми смъкне гащите и да ме напердаши хубавичко – с наслада продължи Филип Филипович, – кълна се, щях да му платя четиридесет-петдесет рубли! „От Севиля до Гренада...“ Дявол да ме вземе... Пет години се блъсках, изчовърквах придатъци от мозъците... Знаете колко труд съм хвърлил, да се смае човек! И сега се питам: „За какво?“ За да превърна един прекрасен ден такова мило кученце в такъв изрод, че косата ми настръхва!

– Направо не е за вярване.

– Напълно съм съгласен с вас. Ето какво излиза, докторе, когато изследователят, вместо да върви пипнешком и успоредно с природата, форсира въпроса и повдига завесата:

„На, вземи си твоя Бубев и му се радвай.“

– Филип Филипович, ами ако разполагате с мозъка на Спиноза?

– Да! – изръмжа Филип Филипович. – Да! Стига горкото куче да не умре под ножа, а видяхте какво представляваше операцията. С една дума, аз, Филип Преображенски, през живота си не бях правил нищо по-трудно. Вярно, може да се присади

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru хипофизата на Спиноза или на някой друг такъв хубавец и да се направи от едно куче нещо високостоящо. Но за какъв дявол, пита се? Обяснете ми, ако обичате, за какво ни е изкуствено да фабрикуваме Спинози, след като всяка селянка може да го роди, когато си поиска? Не е ли родила в Холмогори мадам Ломоносова прочутото си чедо? Докторе, човечеството само се грижи за това и по еволюционен път всяка година настойчиво, отделяйки ги от безброй всякакви нищожества, създава с десетки бележитите гении, които красят земното кълбо. Сега ясно ли ви е, докторе, защо опровергавам вашия извод от епикризата на Бубев? Моето откритие, да го вземат дяволите, от което вие сте във възторг, не струва пукната пара... Да, да, не спорете с мен, Иван Арнолдович, вече съм разбрал това. А аз никога не говоря празни приказки, както отлично знаете. Теоретично това е интересно. Съгласен съм. Физиолозите ще бъдат във възторг. Москва полудя... А практически какво? Кого виждаме сега пред себе си? – Преображенски посочи към манипулационната, където спеше като заклан Бубев.

– Изключителен мерзавец.

– Но кой е той? Клим, Клим – викна професорът, – Клим Чугункин! (Борментал зяпна.) Ето какво представлява той: две присъди, алкохолизъм, „всичко да се раздели“; калпакът ми и двете десетачки изчезнаха. (Филип Филипович изведнъж се сети за юбилейния бастун и поморавя.) Простак и свиня... Аз тоя бастун ще го издирия. С една дума, хипофизата е затворена камера, определяща даденото човешко лице. Даденото! „От Севиля до Гренада...“ – свирепо въртейки очи, викаше Филип Филипович. – А не общочовешкото. Това е самият мозък в миниатюра. И той изобщо не ми трябва, кучета го яли. Аз се грижех за съвсем друго, за евгениката, за подобряването на човешката порода. И ето че се натъкнах на подмладяването. Но нима мислите, че заради парите правех тези операции? Аз все пак съм учен.

– Велик учен, ако искате да знаете! – каза Борментал и глътна коняка. Очите му се бяха налели с кръв.

– Исках да направя един малък опит, след като преди две години за пръв път получих от хипофизата извлек на полов хормон. И вместо това какво излезе? Боже мой! Тия хормони в хипофизата, о, господи!... Докторе, изпаднал съм в тъпа безнадеждност, аз, кълна ви се, съм объркан.

Борментал неочаквано запретна ръкави и произнесе, събрал очи към носа си:

– Тогава вижте какво, скъпи учителю, щом вие не искате, аз на моя отговорност ще го нахраня с мишеморка. Голяма работа, че татко ми беше съдебен следовател. В края на краищата това е ваше собствено експериментално същество.

Филип Филипович се почувствува изнемощял, стовари се на креслото и каза:

– Не, няма да ви позволя, мило момче. На шейсет години съм и мога да давам съвети. Никога недейте прибягва до престъпление, срещу когото и да е насочено то. Доживейте до старини с чисти ръце.

– Ама недейте така, Филип Филипович! Представяте ли си, ако го обработи Швондер, какво ще стане от него? Боже мой, едва сега започвам да разбирам какво може да излезе от тоя Бубев.

– Аха! Сега ли разбрахте? А аз го разбрах десет дена след операцията. Но да знаете, че тъкмо Швондер е най-големият глупак. Той не разбира, че за него Бубев е по-страшна опасност, отколкото за мен. Е, сега той прави какво ли не, за да го насъска срещу мен, без да си дава сметка, че ако някой на свой ред насъска Бубев срещу самия Швондер, от него нищо няма да остане.

– Ами да, само като се сетя за котарците! Човек с кучешко сърце.

– О не, не – провлечено му отговори Филип Филипович, – голяма грешка правите, докторе, за бога, не клеветете кучето. Котарците са нещо временно... Това е въпрос на дисциплина и на две-три седмици. Само след около месец той ще престане да ги гони.

– А защо не отсега?

– Иван Арнолдович, това е елементарно... как можете да ме питате? Та нали

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru хипофизата не виси във въздуха? Тя все пак е присадена на кучешки мозък, дайте и време да се прихване. Сега Бубев проявява само остатъците от кучешкото и разберете, че котараците са най-доброто от всичко, което той върши. Осъзнайте, че целият ужас е в това, че той има вече не кучешко, а именно човешко сърце. И то най-лошото от всички, които съществуват в природата.

Крайно възбуденият Борментал стисна яките си жилави ръце в юмруци, размърда рамене и каза твърдо:

– То се знае, че ще го убия!

– Забранявам ви! – категорично отговори Филип Филипович.

– Ама моля ви се...

Филип Филипович неочаквано се сепна, Допря пръст до устните си.

– Чакайте, като че ли чух стъпки.

И двамата се ослушаха, но в коридора беше тихо.

– Сторило ми се е – рече Филип Филипович и заговори разпалено на немски. На няколко пъти в словото му прозвуча думата „криминален“.

– Един момент – сепна се този път Борментал и тръгна към вратата. Стъпките се чуваха съвсем ясно и приближаваха кабинета. Освен това гъгнеше някакъв глас. Борментал отвори широко вратата и се стъписа. Смаяният Филип Филипович се вцепени на креслото.

В осветения четириъгълник на коридора той съзря Дария Петровна само по нощница, с войнствено пламнало лице. И лекарят, и професорът бяха заслепени от изобилието на мощното и – както им се стори от уплаха и на двамата, – съвсем голо тяло. В могъщите си ръце Дария Петровна мъknеше нещо и това „нещо“ се дърпаше, сядаше на задника си и малките му крачета, обрасли с черен пух, се заплитаха по паркета. „Нещото“, разбира се, се оказа Бубев, съвсем загубил ума и дума, все още на градус, разчорлен, само по риза.

Дария Петровна, грандиозна и разголена, тръшна Бубев като чувал с картофи и изрече следните думи:

– Порадвайте се, господин професоре, на нашия посетител Телеграф Телеграфович. Аз пак иди-дойди, била съм омъжена, но Зина е невинно момиче. Добре, че се събудих.

След като привърши речта си, Дария Петровна се сепна от срам, закри гърдите си с ръце и побягна.

– Дария Петровна, извинявайте, за бога – викна й почервенелият Филип Филипович, когато се съвзе.

Борментал запретна още по-високо ръкавите на ризата си и се насочи към Бубев. Филип Филипович надникна в очите му и се ужаси.

– Не бива, докторе! Забранявам ви... Борментал хвана с дясната си ръка Бубев за яката и така го раздруса, че ризата му се цепна отпред.

Филип Филипович се втурна, пресрещна го и започна да изскубва хилавия Бубев от клещестите хирургически ръце.

– Нямате право да се биете! – викаше полуудушеният Бубев, сядайки на пода и изтрезнявайки.

– Докторе! – викаше Филип Филипович.

Борментал донякъде дойде на себе си и пусна Бубев, веднага след което той се разхленчи.

– Добре – изсъска Борментал, – нека изчакаме до утре заран. Ще му уредя аз едно

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
гала представление, когато изтрезнее.

Той вдигна Бубев и пак го помъкна към приемната да спи.

При това Бубев направи опит да го ритне, но краката му не го слушаха.

Филип Филипович стоеше разкрячен, поради което тюркоазените пешове на халата му се бяха раздалечили, вдигнал ръце и очи към лампата в коридора, и повтаряше:

– Ама че работа... Ама че работа...

IX

Гала представлението за Бубев, обещано му от доктор Борментал, все пак не можа да се състои на другата заран поради това, че Полиграф Полиграфович изчезна от къщи. Борментал изпадна в яростно отчаяние, нарече се магаре, загдето не беше скрил ключа от входната врата, крещеше, че това е непостижимо, и завърши с пожеланието Бубев да бъде прегазен от автобус. Филип Филипович седеше в кабинета, заровил пръсти в косата си, и говореше:

Представям си какви ще ги върши на улицата... Представям си... „От Севиля до Гренада...“ Боже мой!

– Той като нищо може да е и в домкомитета – развилия се Борментал и хукна нанякъде.

В домкомитета той така се спречка с председателя Швондер, че онзи седна да пише заявление до Народния съд на Хамовнически район, крещейки при това, че не е пазач на питомеца на професор Преображенски, още повече, че този питомец предния ден се е оказал мерзавец, защото взел от домкомитета, уж за покупка на учебници от кооперацията, седем рубли.

Фьодор, който спечели от тази работа три рубли, претърси цялата къща от горе до долу. Никъде нямаше никакви следи от Бубев.

Изясни се само това, че Полиграф е напуснал сградата призори с каскет, шалче и балтон, снабден с бутилка водка от бюфета, с ръкавиците на доктор Борментал и с всичките си документи. Дария Петровна и Зина открито изразиха бурната си радост и надеждата, че Бубев вече няма да се върне. Предния ден Бубев взел от Дария Петровна на заем три рубли и петдесет копейки.

– Тъй ви се пада – ръмжеше Филип Филипович и тресеше юмруци.

Телефонът звъня през целия ден, звъня и на другия. Лекарите приеха необикновено количество пациенти, а на третия ден неотложно възникна въпросът, че трябва да се обадят в милицията, за да се заеме въпросната с издирването на Бубев в московския въртоп.

И щом бе изречена думата „милиция“, благоговейната тишина на Обуховата уличка се разцепи от лая на един камион и прозорците на къщата задрънчаха. След това прозвуча уверено позвъняване и Полиграф Полиграфович влезе с необикновено достойнство, в пълно мълчание си свали каскета, окачи балтона си на рогата и се оказа в нов вид. Беше облечен с нечия кожена куртка, с охлузени, също кожени, гащи и английски високи чепици е връзки до коленете. Из цялото антре мигновено се разнесе неимоверна миризма на котараци. Преображенски и Борментал като по команда скръстиха ръце на гърдите си, застанаха от двете страни на входната врата и зачакаха първите съобщения от страна на Полиграф Полиграфович. Той заглади четинестата си коса, окашля се и Се огледа така, че пролича: Полиграф иска да прикрие смущението си с фамилиарно държане.

– Аз, Филип Филипович – заговори той най-сетне, – си намерих длъжност.

И двамата лекари издадоха неопределен сух звук с гърлата си и не се помръднаха. Преображенски се свързе пръв, протегна ръка и каза:

– Дайте си документа.

Беше напечатано: „Предявителят на настоящото, Полиграф Полиграфович Бубев, действително е завеждащ подотдела за прочистване на град Москва от бездомни животни (котараци и др.) към отдела на столичното комунално стопанство.“

– Тъй – тежко каза Филип Филипович, – а кой ви вреди? Ах, впрочем досещам се.

– Ами да, Швондер – отговори Бубев.

– Позволете да ви попитам: защо от вас се разнася такава отвратителна воня?

Бубев угрижено помириса куртката си.

– Е, какво да правим, то се знае, че ще мириша според специалността си. Вчера толкова котараци издушихме...

Филип Филипович трепна и погледна Борментал. Неговите очи приличаха на две черни дула, насочени към Бубев от упор. Без каквито и да било предговори той тръгна към Бубев и леко и уверено го хвана за гушата.

– Помощ! – извика Бубев пребледнял.

– Докторе!

– Нищо лошо няма да си позволя, Филип Филипович, не се тревожете – с железен глас се обади Борментал и се развика: – Зина, Дария Петровна!

Те се появиха в антрето.

– Повтаряйте сега – каза Борментал и стисна малко по-силно гърлото на Бубев, – извинете ме...

– Добре де, повтарям – с дрезгав глас му отвърна съвсем смаяният Бубев, неочаквано си пое въздух, дръпна се и се опита да викне „помощ“, но вик не излезе.

– Докторе, умолявам ви!

Бубев закима, давайки да се разбере, че се е покорил и ще повтаря.

– ... Извинете ме, многоуважаема Дария Петровна и Зинаида...

– Прокофиевна – уплашено прошепна Зина.

– Уф, Прокофиевна – заговори, поемайки въздух на пресекулки, прегракналият Бубев, – че си позволих...

– Гнъсна постъпка в състояние на опиянение.

– ... опиянение...

– Никога вече няма...

– Няма.

– Пуснете го, пуснете го, Иван Арнолдович – едновременно го удариха на молба и двете жени, – ще го удушите.

Борментал пусна Бубев на свобода и попита:

– Камрионът чака ли ви?

– Не – почтително му отговори Бубев, – само ме докара.

– Зина, освободете колата. Сега имайте предвид следното: вие пак ли се връщате в жилището на Филип Филипович?

– Че къде другаде да ида? – плахо отговори Бубев, при което очите му блуждаеха.

– Отлично. Ще бъдете по-кротък и от агне. В противен случай за всяка безобразна постъпка ще си имате работа с мен. Ясно ли ви е?

Докато траеше насиетието над Бубев, Филип Филипович мълчеше. Той беше се свил някак жалко до касата на вратата и си гризеше нокътя, забил поглед в паркета. После изведнъж вдигна очи към Бубев и го попита глухо и автоматично:

– А какво правите с тези... с убитите котараци?

– За кожени палта отиват – отговори Бубев, – ще ги правят на катерички за работническите кредитни кооперации.

След това в апартамента настана тишина, която трая две денонощия. Полиграф Полиграфович сутрин потегляше с камиона, появяваше се вечерта и кротко обядваше в компанията на Филип Филипович и Борментал.

Макар че Борментал и Бубев спяха в една стая – в приемната, – двамата не си говореха, така че Борментал пръв започна да се притеснява.

След два дена в апартамента се появи една слабичка госпожичка с изрисувани вежди и кремави чорапи и много се смути, когато видя великолепието на апартамента. Тя вървеше с протритото си палтенце подир Бубев и се сблъска в антрето с професора.

Той се изненада, спря се, присви очи и попита:

– Мога ли да знам?...

– Ще се разпиша с нея в гражданското, това е нашата машинописка, с мен ще живее. Трябва да изселим Борментал от приемната. Той си има жилище – крайно враждебно и начумерено поясни Бубев.

Филип Филипович премигна няколко пъти, позамисли се, гледайки изчервената госпожичка, и я покани много учтиво:

– Елате, ако обичате, за малко в моя кабинет.

– И аз ще дойда с нея – бързо и подозрително рече Бубев.

И точно тогава моментално сякаш изпод земята изскочи Борментал.

– Да прощавате – каза той, – професорът ще си поговори с дамата, а ние с вас нека постоим тук.

– Не искам – злобно му възрази Бубев и направи опит да се устреми подир пламналата от срам госпожичка и Филип Филипович.

– Моля за извинение. – Борментал хвана Бубев за китката на ръката и те тръгнаха към манипулационната.

Близко пет минути от кабинета нищо не се чуваше, а после изведнъж се разнесоха риданията на госпожичката.

Филип Филипович стоеше до бюрото, а госпожичката плачеше в мръсната си дантелена носна кърпичка.

– Тоя негодник ми каза, че бил ранен в боевете – ридаше госпожичката.

– Лъже – непреклонно ѝ отговори Филип Филипович, поклати глава и продължи: – Искрено ми е жал, но все пак не бива така, с първия срещнат, само заради служебното му положение... Ама това е безобразие, моето момиче. Вижте какво... – Той издърпа чекмеджето на бюрото си и извади три банкноти по десет рубли.

– Ще се отровя – плачеше госпожичката, – в стола всеки ден ни дават солено месо... и ме заплашва... казва, че бил червен командир... с мен, вика, ще живееш в разкошен апартамент... всеки ден ананаси... психиката ми е добра, вика, само дето мразя котарациите... Взе ми пръстенчето за спомен...

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
– Мммм... добра му била психиката... „От Севиля до Гренада...“ – мърмореше си Филип Филипович. – Трябва да потърпите, още сте толкова млада...

– Нима в същия онзи тунел към вътрешния двор?

– Хайде, хайде, вземайте парите, когато ви ги дават на заем – изръмжа Филип Филипович.

След това тържествено се отвори вратата и Борментал по покана на Филип Филипович въведе Бубев. Неговите очи се щураха насам-натам и козината на главата му беше щръкнала.

– Мръсник! – каза госпожичката, святкайки с разреваните си размазани очи и с раирания си напудрен нос.

– От какво ви е белегът на главата? Направете си труда да обясните на дамата – любезно го подкани Филип Филипович.

Бубев заложи всичко на карта:

– На колчаковските фронтове съм ранен – излая той.

Госпожичката стана и си тръгна, плачейки с глас.

– Престанете! – викна подир нея Филип Филипович. – Я чакайте, пръстенчето, ако обичате – каза той на Бубев.

Бубев покорно свали от пръста си кухото пръстенче с изумруд.

– Добре, добре – неочаквано каза той злобно, – има да ме помниш. Утре ще ти уредя едно съкращаване на щата.

– Не бойте се от него – провикна се подир момичето Борментал, – няма да му позволя нищичко да ви направи. – Обърна се и така изглежда Бубев, че той отстъпи заднишком и се блъсна в стената.

– Как се казва госпожицата? – попита го Борментал. – Фамилното ѝ име! – ревна той и изведнъж стана див и страшен.

– Васнецова – отговори Бубев, търсейки с очи откъде би могъл да офейка.

– Ежедневно – започна Борментал, стиснал реверите на Бубевата куртка – лично ще проверявам във вашия подотдел дали не е съкратена гражданката Васнецова. И само ако науча, че сте я съкратили, мислете му! Ще ви застрелям на място. Пазете се, Бубев, на чист руски език ви го казвам.

Бубев втренчено гледаше носа на Борментал.

– И аз мога да си набавя револвер – измънка Бубев, но много отпаднало, а после ненадейно издебна подходящ момент и драсна през вратата.

– Пазете се – настигна го Борменталовият вик.

През нощта и през първата половина на следващия ден тишината в апартамента тегнеше като буреносен облак. Всички мълчаха. Но на другия ден, след като Полиграф Полиграфович, когото заранта го бодна лошо предчувствие, замина с камиона за местоработата си, професор Преображенски съвсем по никое време прие един от предишните си пациенти, дебел и едър човек с военна униформа. Той много настойчиво помоли да бъде приет и постигна целта си. След като влезе в кабинета, той учтиво тракна с токове пред професора.

– Пак ли се обаждат болките? – попита отслабналият Филип Филипович. – Седнете, моля.

– Мерси. Не, професоре – отговори гостът, слагайки будьоновката си на крайчеца на бюрото. – Много съм ви признателен... Хм. – Идвам при вас по друга работа. Филип Филипович... тъй като храня към вас голямо уважение... да ви предупредя. Явна глупост. Той е просто мръсник... – Пациентът бръкна в чантата си и извади един

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
лист. – Добре, че направо на мен ми докладваха...

Филип Филипович оседла носа си с пенсне пред очилата и зачете. Дълго мърмори наум, променяйки цвета на лицето си с всяка секунда: „...а освен туй се заканваше, че щял да убие председателя на домкомитета другаря Швондер. От което личи, че укрива огнестрелно оръжие. И държи контрареволуционни речи и дори заповяда на социалприслужничката си Зинаида Прокофиевна Бунина да изгори Енгелс в печката като явен меншевик с асистента си Иван Арнолдович Борментал, който тайно, без да е адресно регистриран, живее в апартамента му. Подписа на завеждащия подотдела за прочистване П. П. Бубев удостоверявам. Председател са домкомитета Швондер, секретар Пеструхин“.

– Ще ми позволите ли да запазя това у себе си? – попита Филип Филипович, ставайки на петна. – Или, виноват, може би то ви е нужно, за да дадете законен ход на делото?

– Извинявайте, професоре – страшно се засегна пациентът и разшири ноздрите си, – вие наистина чак пък прекалено презрително гледате на нас. Аз... И започна да се дуете като пуяк.

– Извинявайте, извинявайте, миличък! – замънка Филип Филипович. – Извинявайте, наистина не исках да ви засегна. Миличък, не ми се сърдете, той направо ме е съсипал.

– Вярвам ви – съвсем омекна пациентът, – но какъв мръсник е все пак! Би ми било интересно да го зърна. Из Москва за вас се разпространяват същински легенди...

Филип Филипович само махна отчаяно с ръка. Едва сега пациентът забеляза, че професорът се е прегърбил и дори като че ли напоследък косата му е побеляла още повече.

* * *

Престъплението узря и падна като круша, както обикновено става. Със сбито, вледенено сърце се прибра с камиона Полиграф Полиграфович. Филип Филипович го покани в манипулационната. Учуденият Бубев дойде, надникна с неясен страх в дулото на лицето на Борментал, а след това погледна Филип Филипович. Около асистента се виеше облак и лявата му ръка с цигарата потрепваше на лъскавата ръчка на гинекологическия стол.

Филип Филипович каза спокойно, с много зловещ глас:

– Още сега си съберете багажа: панталона, балтона, всичко, което ви Трябва, и вълн от апартамента.

– Как тъй?! – искрено се смая Бубев.

– Вълн от апартамента още сега – с монотонен глас повтори Филип Филипович, гледайки ноктите си с присвити очи.

Някакъв зъл демон се всели в Полиграф Полиграфович, очевидно гибелта вече го дебнеше и часовете му бяха преброени. Той сам се втурна в прегръдките на неизбежното и изджафка злобно и отсечено:

– Ама на какво прилича туй?! Да не мислите, че не мога да изляза наглава с вас? Настанен съм тук на шестнайсет аршина и никой не може да ме помръдне от тях.

– Махайте се от апартамента – нежно прошепна Филип Филипович.

Бубев сам повика смъртта си. Той вдигни лявата си ръка и показа на Филип Филипович кукиш с огризан нокът и непоносима котешка миризма. А след това с дясната си ръка по адрес на опасния Борментал извади от джоба си револвер. Цигарата на Борментал падна като метеорит, а след няколко секунди подскачащият по натрошените стъкла Филип Филипович се мятеше ужасен от шкафа към кушетката. На нея, проснат и хрипящ, лежеше завеждащият подотдела за прочистване, а на

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
гърдите му се беше наместил хирургът Борментал и го душеше с малка бяла възглавничка.

След няколко минути доктор Борментал с неузнаваемо лице отиде до входната врата и залепи до звънеца следната бележка: „Днес поради болест професорът няма да преглежда. Моля, не звънете.“

С лъскавото си джобно ножче той преряза жиците на звънеца, погледна в огледалото издрасканото си до кръв лице и изподраните си, силно треперещи ръце. След това се показа на вратата на кухнята и рече на стреснатите Дария Петровна и Зина:

– Професорът ви моли да не излизате от апартамента.

– Добре – плахо отговориха Зина и Дария Петровна.

– Позволете ми да заключа вратата на задния вход и да взема ключа – заговори Борментал, като се криеше зад вратата и затуляше лицето си с длан. – Само временно, не от недоверие към вас. Но някой може да дойде, а вие няма да се съдржите и ще му отворите, а на нас не бива да ни се пречи. Имаме работа.

– Добре – отговориха жените и тутакси пребледняха.

Борментал заключи задния вход, заключи главния, заключи вратата от коридора към антрето и стъпките му се изгубиха към манипулационната.

Тишината похлупи апартамента, завря се във всички ъгли. Започна да пада неприятен, притеснен здрач, с една дума – мрак. Наистина по-късно съседите от отсрещната сграда разправяха, че видели през прозорците на манипулационната, които гледат към двора, нея вечер у Преображенски как светели всички лампи и че дори им се била мяркала бялата гугла на самия професор... Това трудно може да се провери. Наистина и Зина, когато всичко вече беше приключено, дрънкаше, че в кабинета край камината, след като Борментал и професорът излезли от манипулационната, Иван Арнолдович я бил уплашил до смърт. Той бил клекнал и собственооръчно горял в камината една тетрадка със синя корица – от ония, в които се записваха епикризите на професоровите пациенти. Лицето на доктора уж било съвсем зелено и цялото, ама цялото изподрано. И Филип Филипович нея вечер не приличал на себе си. И че освен туй... Впрочем може пък девственото момиче от пречистенския апартамент и да послъгва.

Едно може да се каже с гаранция: нея вечер в апартамента царуваше ужасна тишина.

Епилог

Пак по същото нощно време, точно десет дена след сражението в манипулационната, в апартамента на професор Преображенски, дето е на Обуховата уличка, се раздаде рязък звън.

– Криминалната милиция и следователят. Благоволете да отворите.

Разтичаха се стъпки, задумка се, започнаха да влизат и в грейналата от светлини приемна с остъклени на нова сметка шкафове се насъбраха много хора. Двама с милиционерски униформи, един с черно палто и чанта, злорадият и блед председателят Швондер, младежът жена, портиерът Фьодор, Зина, Дария Петровна и полуоблеченият Борментал, който срамежливо прикриваше останалото си без вратовръзка гърло.

Вратата на кабинета се отвори и пропусна Филип Филипович. Той беше по известния ни тюркоазен халат и още в момента всички можаха да се убедят, че през последната седмица Филип Филипович е понапълнял. Някогашният и енергичен Филип Филипович, пълен с достойнство, се възправи пред гостите и се извини, че е по халат.

– Не се стеснявайте, професоре! – много смутено се обади цивилният, след това млъкна от неудобство, но пак продължи: – Много ми е неприятно. Имаме заповед за обиск в апартамента ви и... – Човекът погледна мустациите на Филип Филипович и довърши: – И за арестуване в зависимост от резултата.

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
Филип Филипович присви очи и попита:

– А по какво обвинение, ако смея да запитам, и кого се каните да арестувате?

Човекът се почеса по бузата и взе да чете един документ, изваден от чантата му:

– По обвинение на Преображенски, Борментал, Зинаида Бунина и Дария Иванова в убийство на завеждащия подотдела за прочистване на столичното комунално стопанство Полиграф Полиграфович Бубев.

Риданията на Зина заглушиха края на думите му. Настъпи размърдване.

– Нищо не разбирам – каза Филип Филипович, разперил рамене като същински крал. – На кой Бубев? А, виноват, да не би на моето куче... което оперирах?

– Извинявайте, професоре, не на кучето, а когато вече е бил човек. Там е работата.

– Фактът, че то говореше – каза Филип Филипович, – още не го правеше човек. Впрочем това не е важно. Буби и сега съществува и абсолютно никой не го е убивал.

– Професоре – много учуден заговори черният човек и повдигна вежди, – тогава ще се наложи да ни го предявите. От десет дена е изчезнал, а данните, да прощавате, никак не са добри.

– Доктор Борментал, бъдете така любезен да предявите Буби на следователя – нареди Филип Филипович, след като завладя заповедта за обиск.

Доктор Борментал се позасмя и излезе.

Когато се върна и подсвирна, подир него от кабинета изскочи едно странно на вид куче. На петна то беше плешиво, на петна му никнеше козина. То влезе като обучен циркаджия на задни лапи, после се отпусна и на четирите и се огледа. Гробно мълчание замръзна в приемната като желе. Кучето с кошмарна външност с яркочервен белег на челото, пак се изправи на задните си крака, усмихна се и седна на едно кресло.

Вторият милиционер неочаквано се прекръсти с широк кръст, отдръпна се заднишком и настъпи и двата крака на Зина едновременно.

Човекът в черно, без да си затваря устата, изрече следното:

– Ама как тъй, моля ви се?! Нали е бил служител в прочистването...

– Не съм го аз назначавал там – отговори Филип Филипович. – Май че господин Швондер му е давал препоръка, ако не греша.

– Нищо не разбирам – объркано каза черният и попита първия милиционер:

– Това той ли е?

– Той е – беззвучно отговори милиционерът, – няма грешка.

– Същият е – раздаде се гласът на Фьодор, – само че пак е обрасъл с козина проклетникът.

– Но нали е говорел... кхе... кхе...

– И сега още говори, само че все по-малко и по-малко, така че използвайте случая, защото скоро съвсем ще млъкне.

– Но каква е причината? – тихо се осведоми черният човек.

Филип Филипович вдигна рамене.

– Науката още не знае начини за превръщане на животните в хора. Аз направих опит, само че несполучлив, както виждате. Поговори малко и започна да се връща в

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
първоначалното си състояние. Атавизъм.

– Не употребявайте неприлични думи – неочаквано ревна кучето от креслото и стана.

Черният човек пребледня, изтърва си чантата и започна да пада на една страна, милиционерът го подхвана от страни, а Фьодор изотзад. Настана суматоха. И в нея много ясно се чува три фрази:

На Филип Филипович: „Дайте валериан, това е припадък.“

На доктор Борментал: „Швондер собственоръчно ще го сурна надолу по стълбището, ако още веднъж се появи в жилището на професор Преображенски.“

– И на Швондер: „Моля тези думи да се впишат в протокола.“

* * *

Сивите хармоники на парното грееха. Завесите бяха затулили гъстата пречистенска нощ с нейната самотна звезда. Висшето същество, важният кучешки благотворител, седеше на креслото, а кучето Буби лежеше на килима, подпряно в коженото канапе. От мартенските мъгли сутрин кучето страдаше от главобол, който го стягаше по пръстеновидния шев. Но от топлото навечер болките му минаваха. И сега му олекваше, олекваше му и в главата на кучето се нижеха сладки и топли мисли.

„Толкоз ми провървя, толкоз ми провървя – мислеше си то, задрямвайки, – направо неопишимо ми провървя. Пуснах корен в тоя апартамент. Окончателно съм убеден, че в произхода ми има нещо сбъркано. Тая работа не е минала без водолаз. Курва е била баба ми, бог да я прости. Вярно че, кой знае защо, ми нацепиха главата, но ще ми мине като на куче. Туй е нищо и половина.“

В далечината глухо подрънкваха стъкленици. Ръфнатият подреждаше шкафа в манипулационната.

А беловласият вълшебник седеше и си тананикаше:

– „Нилски брегове свещени...“

Кучето виждаше странни неща. Човекът потапяше ръцете си с хлъзгави ръкавици в стъклениците, изваждаше мозъци – тоя упорит, настойчив човек, – присвиваше очи и си пееше:

– „Нилски брегове свещени...“

Януари – март 1925 г.

Москва

1 Тук се пародира рекламният стих на Вл. Маяковски „Нигде кроме, как в Моссельпроме“. – Б.пр.

2 МСПО – Московски съюз на потребителните дружества; – Б.пр.

3 Намек за въвеждането на държавен спиртен монопол в СССР. – Б.пр.

4 По-късно (нем.) – Б.р.

5 Добре (нем.). – Б.р.

6 По-внимателно (нем.) – Б.р.

Спасибо, что скачали книгу в бесплатной электронной библиотеке

<http://bulgakovmikhail.ru/> Приятного чтения!

<http://buckshee.petimer.ru/> Форум Бакши buckshee. Спорт, авто, финансы, недвижимост. Здоровый образ жизни.

<http://petimer.ru/> Интернет магазин, сайт Интернет магазин одежды Интернет

Кучешко сърце. Михаил Афанасьевич Булгаков bulgakovmikhail.ru
магазин обуви Интернет магазин
<http://worksites.ru/> Разработка интернет магазинов. Создание корпоративных
сайтов. Интеграция, Хостинг.
<http://filosoff.org/> Философия, философы мира, философские течения. Биография
<http://dostoevskiyfyodor.ru/>
сайт <http://petimer.com/> Приятного чтения!